Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ❋ РІК XXII, Нр 2 (113) МАРЕЦ – КВІТЕН 2010 ❋ КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Выходит сонце
Великден
Радісна неділя
Дзвонят дзвоны
Несе ся Воскресна Літургія
Сьпів радісний днес
Христос Воскрес!
Попри церкви кошыкы
Пасками, яйцями наполнены
В кошыках горят сьвічкы
Діточы очы розрадостены
Кадило пахне
На кошыкы падат свячена вода
Сьпів великодній
Величи душе моя Господа
Ангел вопіяше Благодатній
І нам поздравіня несе
Віск тече зо запаленых сьвічок
Усьмів вносит до дітячых личок
В тот найсвятійший ден
Наш великій праздник
Святий Великден

(Миколай Коневал, Воскресна Літургія)

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню історіі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай! Товды ЛЕМ будеш собом І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

На єднім з минулорічных засідань выбору пряшівскей МО РОС сьме ся першыраз пересвідчіли правду о тім, што многы з нас думали або лем так бісідовали. А то, же пряшівскы фотбаловы леґенды – братя Ладіслав і Рудолф (в Пряшові знамы як Лацо і Рудо) Павловічовы походят з роду нашого славного Русина Александра Павловіча.

Анна Кузмякова (інтервью з Р. Павловичом), *Потомкы славного Русина Александра Павловича,* стор. 6

Зачало ся, вшытко єдно, Русенком. Адже то Його Рік! Устами днешніх поколінь промовил до нас в своіх вершах, што по части стали ся і піснями, в своіх чудовых байках. (...) Позерал єм на лиця зобраных Лемків та лем Лемчат і виділ єм радіст. Позерал єм до свойой душы – і тішыл єм ся. Позерал єм на Русенків портрет – і явні, гейбы ікона, мі ясніл...

Петро Трохановскій, *Вечер з Лемківском колядом і... з Русенком*, стор. 9

Тілько о «wash", а тепер буде о «go», але за «and» най будут жычиня вшыткого найліпшого для Обьєднаня Лемків з нагоды Його 20-ой річниці діяня, котра припадат на 30 марця 2010 рока. Тоты жычыня сут од цілого Стоваришыня Лемків, котре Вас так само любит і шанує як Вы його.

Андрий Копча, *ХХ років обьєднаня?*, с. 12

(...) Зітхнул глубоко старий дуб, смутным шумом зашуміл – промовил:

— Боже Великій! Буд милосердний для мене, не дай мя ужыти на Твою муку. Адже я ани недостойний того, жебы Твоє святе тіло спочыло на мі.

„Така моя воля – почул ся голос з неба – штобы сполнили ся слова пророків і сьвіт был спасений. За тоту послугу рід твій міцнійший буде од вшыткых і должше од вшыткых прожыє."

Леґенда о Велькій Пятници, стор. 20

Ци поведе ся мі продолжувати ледво зачате діло? То лем предсмак того, што може мя ждати. Але, полна надіі і добрых думок рахую, же не лем єдно зерно было мі дане засіяти, але же буду могла колиси засіяти іх більше і позберати уроджай. Же буде тяжко? То нич. Як будучий учытель XXI віку ставлям собі за задачу вчыти, бавити, усвідамляти і кєрувати на рідну дорогу силу того народу: молодеж і діти. Ставлям собі высокій поріг до саморозвитя і поріг тот хцу перейти.

Настка, *Учытелюваня – моя мрія*, стор. 24

На передній стороні окладинкы: *Пейзаж з Біличной*, фото: Петро Басалыґа.

На задній стороні окладинкы: *Багніткы уж посвячены*, фото: Петро Басалыґа.

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 4 січня Президент РП Лєх Качиньскі підписал ухвалену 5 листопада през Сойм РП уставу подля котрой 21 ужыткуваных через православных на Лемковині і Підкарпатю церкви переходят на власніст Автокефальной Православной Церкви в Польщи. Єдна – в Білянці, з власности Скарбу Державы, переходит на власніст Грекокатолицкой Церкви.

♦ 10 січня в ґорлицкій Рускій Бурсі одбыла ся прелекция п. Даміана Новака пн. *Losy cerkwi na Łemkowszczyźnie na przestrzeni XX wieku.* По прелекциі члены Стоваришыня „Руска Бурса" бесідували о бурсяных предпринятях звязаных з Русенковым Роком.

♦ 10 січня в маленькым Чмелю к. Хоцянова выступил з різдвяном інсценізацийом *Амаль* стоваришыньовий ансамбль „Компанія" з Ліґниці. Был то другій за выгнанчой істориі выступ лемківского ансамблю в Чмелю (в 1982 р. выступила ту „Лемковина").

♦ 15 січня в православній церкви в Ґлоґові акафистом до Священномученика Максима розпочато інавґурацию заплянуваных на текучий рік стріч парафіяльных спільнот любіньского деканату.

♦ 17 січня в місті Шід одбыли ся центральны святкуваня Национального Свята Руснаків Сербіі. Зложыли ся ня ні архієрейска Служба Божа, святочна академія і артистычний проґрам. Шід на центральны тогорічны святкуваня выбрано з нагоды 200-ліття основаня ту руснацкой парафіі.

♦ 18 січня в Братиславі (конґресова саля Готелю Допраставу) веце як 110 люди, головні молодых Русинів провело враз велию Богоявліня – Йордану, по нашому Щедрий Вечер. В добі кризису традиціі то прекрасна акция; орґанізувано ю другій за рядом рік.

♦ 23 січня Ліґа Национальности Закарпатя мала в Ужгороді установчы зборы. *В Заяві* написано: *Ліга Національностей Закарпаття (в тому числі і русини) висловлює подив і виражає протест проти присвоєння \посмертно\ С. Бандері звання Героя України.*

♦ 29 січня – 1 лютого проходил в Тересполю XV Медженародний Перегляд Східньославяньскых Коляд. Серед 60. ансамблів выступили хоры „Відимо" зо Санока та єпархіальний „Ірмос". В дорозі на фестиваль сыпівали в Білґораю, де – як чытаме на www. cerkiew.pl – *wykonały 16 kolęd w różnych językach: cerkiewnosłowiańskim, łemkowskim, ukraińskim i polskim.*

♦ 5 лютого одбыла ся друга судова розправа (розпочата 30 грудня 2009 р.) над о. Димитрийом Сидором, парохом кафедрального Храму Христа Спасителя в Ужгороді, ведучым Сойму Підкарпатских Русинів. Обвинят ся го *о сепаратызм, о пробу підорваня цілісности украіньской державы.*

♦ 6 лютого в ґорлицкым Музею Двір Карвациянів і Ґладышів вручено каждорічны нагороды Старосты Ґорлицкого „Міст Старосты". Выріжніня – *за заанґажуваня в продолжаню лемківскої культуры* – признано о. др. Романови Дубецови.

♦ 7 лютого в Рускій Бурсі проведено циклічний Вечер з Лемківском Колядом. На тот раз посвячено го – представляючы тіж окремий проґрам – памяти Івана Русенкы в звязку з празднуваным Русенковым Роком (шырше чытай на стор. 9).

♦ 11 лютого в Празі (кіно „Віо Око") одбыла ся ческа премьєра шыроко знаного уж документального, трактуючого о Русинах фільму *Осадне* (см. материял в „Бесіді" 6/2009). На премьєрі приявны были режисер Марко Шкоп і – як представитель Русинів ай єден з героів фільму – русиньскій маестро карикатуры Федор Віцо.

♦ 25 лютого Осередок Православной Культуры ЕЛПІС в Ґорлицях при спілучасти Християньской Богословской Академіі в Варшаві та Університету П.Шафарика в Пряшові орґанізувал конференцию п.н. *Духовіст як соцыяльний чынник розвитя суспільства в Польщи і Словациі.* Выступило такой двадцетеро прелеґентів,

♦ 26 лютого телевізийна стация TVP Kultura емітувала документальний фільм *Inne światy*, в якым наш славний Русин зо Словациі Федор Віцо (представляли мы го в остатніх номерах „Бесіды") розповідал о домашнім русиньстві.

♦ 27-28 лютого в Празі одбыло ся третє засіданя новой Сьвітовой Рады Русинів од єй влонішнього выбору на X. Конґресі. Окрем біжучых справ сьвітового русиньства піднимано тіж справу орґанізациі кампаніі перед списом населіня в 2011 і 2012 роках (залежні од окремой державы).

Krynica nie zarobi na turystach ze Wschodu

Na prawosławnej liturgii bożonarodzeniowej, którą w cerkwi pod wezwaniem Równego Apostołom Księcia Włodzimierza w Krynicy-Zdroju 6 stycznia odprawi ks. Piotr Pupczyk, będzie około stu wiernych z całej Sądecczyzny. Zimowi goście ze Wschodu, którzy w ostatnich latach dominowali liczebnie, teraz pojawili się w uzdrowisku we wręcz śladowej reprezentacji.(...)

– Żałujemy, że nie ma turystów obrządku wschodniego, bo byli to wczasowicze zostawiający dużo pieniędzy – przyznaje burmistrz Emil Bodziony. – Na szczęście Krynica ma już renomę narciarskiego kurortu u polskich turystów i oni zapełnią brak prawosławnych.

Na prawosławną Wigilię, po nabożeństwie odprawionym o godz. 9 w krynickiej cerkwi, wierni zabiorą do domów prosforę, by przełamać się nią na uroczystej wieczerzy.

O godz. 21 zacznie się całonocne czuwanie. Liturgia, ktorej towarzyszyć ma chór Piotra Trochanowskiego, zakończy się około godz. 2.

W drugi dzień świąt prawosławnych wiernych w Krynicy odwiedzi biskup diecezji przemysko-nowosądeckiej Paisjusz z Gorlic, pomocnik arcybiskupa Adama z Przemyśla. (Stanisław Śmierciak, *Gazeta krakowska/Nowosądecka*, 4 stycznia 2010)

Pierwsze święta w nowej cerkwi

Dziś prawosławna Wigilia. Wierni ze Szczecina po raz pierwszy świętować będą Boże Narodzenie w cerkwi u zbiegu ulic Zygmunta Starego i Starzyńskiego. (...)

– Jestem szczęśliwy. Tak jak parafianie, którzy nalegali, by te święta celebrować już w nowej cerkwi – mówi proboszcz prawosławnej parafii św. Mikołaja w Szczecinie ks. Paweł Stefanowski. – Szczególnie starsi ludzie bali się, że nie doczekają świąt w nowym miejscu. Ale udało się.

Kilka dni temu w świątyni zamontowano nowy ikonostas. (...)

Ikonostas wykonany jest z dębowego drewna, waży ponat 7 ton. Konstrukcja ma 7,5 m wysokości i 8 m szerokości. Przyjechała w częściach na dwóch ciężarówkach. Ich złożenie i zamontowanie zabrało cztery dni.

Dzieło sztuki, bo tak należy mówić o ikonostasie, zaprojektowano w Grecji. Ale wykonany został na Białorusi, w pracowni w Baranowiczach. Przez pół roku rzeźbiło go 30 artystów rzeźbiarzy i cieśli. – To klasyczny ikonostas bizantyjski – mówi ks. Stefanowski. – Nie przesadzę, jeśli powiem, że drugiego tak bogatego w ornamentykę w Polsce nie zobaczymy.

Ikonostas nie jest jeszcze gotowy. W ciągu roku zapełni się ikonami. Na każdej będzie postać świętego namalowana na desce, którą pokryją płatki złota. (...)

Ikony powstają w Polsce, pracują nad nimi artyści z pracowni na Łemkowszczyźnie i w Lubelskiem. W ikonostasie w szczecińskiej cerkwi będzie ich 34. to m.in. ikony ostatniej wieczerzy, najprawdopodobniej Chrystusa Pantokratora (nad drzwiami carskimi), 12 apostołów.

Ale to nie koniec prac w cerkwi, której budowa trwa już sześć lat (proboszcz zapewnia, że to bardzo krótko). Ściany wewnętrzne przyozdobią freski – pod główną kopułą będzie Chrystus Pantokrator.

– Nie podajemy jeszcze terminu poświęcenia cerkwi. To zależy m.in. od pieniędzy, które wciąż są potrzebne na dokończenie prac – mówi ks. Stefanowski.

W woj. zachodniopomorskim jest co najmniej 13 cerkwi. Parafia prawosławna w Szczecinie liczy ok. 400 wiernych. (Marcin Górka, *Gazeta Wyborcza / Szczecin*, 6 stycznia 2010)

Fotografie w cerkwi i galerii

W Krynicy można teraz obejrzeć aż dwie wystawy fotograficzne, na których zdjęcia prezentuje Piotr Basałyga. Pierwsza jest w Muzeum Nikifora. Sam autor nazwał ją „Sentymenty". Jest zapis to z miejsc i sytuacji, które Piotra bardzo poruszyły. Drugą „Cerkwie i krzyże przydrożne" obejrzeć można w... krynickiej cerkwi. Miejsce na ekspozycję wygospodarował proboszcz Piotr Pupczyk. Autorami zdjęć są

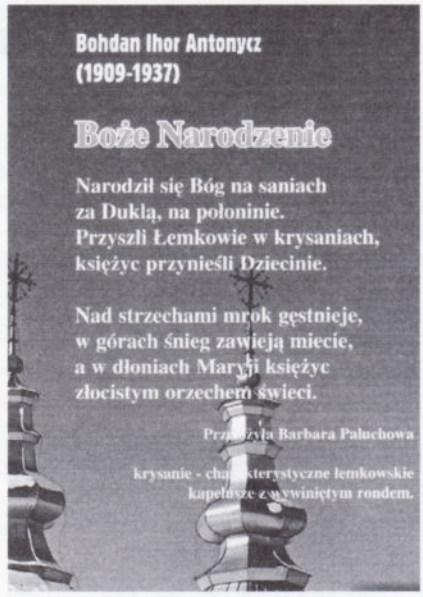

Fragment całostronicowej kolorowej reprodukcji cerkwi w Szczawniku, autorstwa Piotra Basałygi (miesięcznik „Znad Popradu", Nr 12 /220/, grudzień 2009)

Piotr Basałyga i jego żona Teresa. Dzięki tym fotografiom można poznać wyjątkowe miejsca. (sś, *Gazeta Krakowska/Nowosądecka*, 15 stycznia 2010)

Byliśmy na planie serialu „Na dobre i na złe"

Przez dwa dni w Gorlickiem gościła ekipa filmowa serialu „Na dobre i na złe". Za miejsce realizacji scen wesela serialowej siostry Bożenki – Edyty Jungowskiej wybrano Regietów i Gładyszów.

Jak się okazuje, nic nie dzieje się bez powodu. Kierownikiem produkcji jest Stanisław Szymański, gorliczanin, absolwent I Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Kromera. To on zaproponował, by sceny ślubu i wesela osadzić w Gorlickiem.

Tak więc w poniedziałek filmowcy i aktorzy zjechali do Gładyszowa, gdzie w kościele pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela kręcone były sceny zaślubin. Ślubu udzielił tutejszy proboszcz, ks. dr Paweł Romanowski,, gości weselnych zagrali statyści – mieszkańcy powiatu gorlickiego. Zdjęcia ubarwił zespół łemkowski Serencza.

W Regietowie Wyżnym kręcone były sceny przejazdu młodych sa-

niami, a pod wiatą należącą do Stadniny Koni Huculskich w Regietowie odbyło się przyjęcie weselne.

Sceny z Gorlickiego zostaną wyemitowane w maju (...). (ani, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 22 stycznia 2010)

W poprzednim artykule na ten temat (GK/G, 15.01.2010) pisano, że zaślubiny odbędą się w cerkwi. Czyżby w międzyczasie filmowcy zdążyli zbudować kościół?

Przed 1947 rokiem było tu 60 rodzin

Wieś Konieczna, kojarząca się przede wszystkim z przejściem granicznym oraz granicą polsko-słowacką, należy do najmniejszych w naszym powiecie i nic nie wskazuje że będzie inaczej.

Konieczna wita nas z dala widoczną, zabytkową cerkwią oraz zasypanym przystankiem, który, niestety, od dwóch lat jest bezużyteczny, bo tutaj PKS nie dojeżdża. (...)

Po wojnie mieszkało tutaj ponad 60 rodzin. W 1947 roku w wyniku akcji Wisła prawie wszyscy zostali wysiedleni.

– Pamiętam dokładnie 12 czerwca 1947 roku, wywieźli nas do Gładyszowa. Tam czekaliśmy tydzień na dalszy transport. Później przewieziono nas na stację do Zagórzan. Tam spędziliśmy jeszcze trzy dni. Trafiliśmy na zachód do miejscowości Siecieborzyce w gminie Szprotawa. Po prawie dziesięciu latach wygnania tylko część mieszkańców wróciła do Koniecznej – wspomina mający dzisiaj 78 lat Michał Bołdyś, wieloletni sołys Koniecznej, którego zastaję przy odśnieżaniu ścieżki do cerkwi. (...)

Najstarszą obywatelką we wsi jest Krystyna Suchowacka, ma 88 lat, oraz Piotr Szmajda, który ma 82 lata. Przez ostatnie lata nie było tutaj pogrzebów ani urodzin. (...)

To tutaj zima trwa najdłużej i wiosna przychodzi najpóźniej. Słońce zagląda rzadko, a wiatry wieją dość często. Nie na darmo nadano przełęczy na granicy polsko-słowackiej nazwę Dujawa.

Pomimo że była granica, od lat utrzymywali przyjazne stosunki z Łemkami ze Słowacji. Te kontakty pozostały do dziś. (Marek Podraza, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 26 lutego 2010)

Rusíni privítali svoj nový rok

Včera sa Rusínom začal nový rok. Väčšina z nich je pravoslávne veriacich a riadia sa podľa juliánskeho kalendára, ktorý je posunutý od gregoriánskeho o 13 dní. Oslavovalo sa v kraji pod Duklou i v Prešove. Podpredseda Rusínskej obrody na Slovensku tvrdí, že rusínske zvyky sa postupne vytrácajú.

Vo Svidníku bol Silvestrovský ohňostroj. V niektorých podnikoch sa konali aj oslavy, kde sa lúčili so starým rokom a vítali nový.

"Bolo to stretnutie ani nie pre Rusínov, ale pre Ukrajincov, ktorí sa vo Svidníku usídlili. Kedysi sa vo Svidníku robili na tento náš sviatok zábavy s dobrou hudbou. Pred piatimi rokmi ešte bol záujem o rusínsky Silvester. Mali o to záujem prevažne starší ľudia v zrelom veku. Teraz sa to nejako vytráca, mladí o rusínsku silvestrovskú zábavu záujem nemajú," informoval podpredseda Rusínskej obrody na Slovensku Miron Krajkovič.

Starnutím rusínskeho obyvateľstva sa podľa podpredsedu táto národnosť vytráca. "Stráca sa aj náš jazyk. Mladí hovoria prevažne po slovensky, a keď im povieme, že podľa juliánskeho kalendára je Nový rok, tak sa im to zdá dokonca smiešne. Je len otázkou času, kedy to zanikne. Naše deti už nie sú rusínske, nehlásia sa k rusínskej národnosti. Keď to tak bude ďalej, tak za 40 rokov nebudeme počuť ani jedno rusínske slovo," uviedol M. Krajkovič. Tvrdí, že pravý rusínsky Silvester by mal byť pri cimbalovke a chutnom jedle. "Na silvestrovskej zábave nemôžu chýbať mačanky, pirohy, slivčanka a, samozrejme, nejaké mäso," zdôraznil Krajkovič.

Nový rok sa podľa juliánskeho kalendára slávil aj v Prešove. Oslavy si nenechal ujsť ani primátor mesta Pavel Hagyari. (-čor-, *Korzár*, 15.01.2010)

Скоментую тот допис по нашому, бо вельку мам на то охоту, а не хцу влечы оне фафрындзя до чуджого сьвіта. Привели сте нам, Подпредседо, факты, а не застановили сте ся – чом то они, такы а не інакшы заістнували. Чом то ся *táto národnosť vytráca*, чом то Вашій молодежы святкуваня Нового Рока подля юлияньского календаря здаст ся *dokonca smiešne*? Ци то не Ваша, старых, вина, же сте ся такой вшыткы грекокатолици дали добротливі привити ґу григориянському календарьови? Нашы Лемкы, як православны так грекокатоликы святкуют і балюют по старому. І то передовшыткым молоды. Не знаме – якы іщы рокы, бо сьвіт тяжкій. Та бодай ся стараме сьвітови протиставити. Гварите, же баль был не про Русинів, але про Українців, *ктоґі sa vo Svidníku usídlili*. А вы де товды были? Дримали сте. Та кєд так, та стульте ґамбы пред репортерами, а отверайте лем хыбаль до мачанкы... Выбачте, Подпредседо, але мя сіпло.

Na Haiti odchádza aj záchranárka z Údola

Do zemetrasením zničeného Haiti odchádza v týchto dňoch aj záchranárka zo Staroľubovnianskeho okresu. Napriek tomu, že Danka Spišiaková má množstvo skúseností, sama netuší, čo presne ju v ďalekej krajine čaká. Jej obavy však potláča potreba pomáhať zúbožených ľuďom. (...)

"Pocity sú zmiešané. To, čo sa tam stalo, je veľká apokalypsa. Niečo vnútri mi však hovorí, že tým ľuďom treba pomôcť. Ako záchranárka pracujem v podstate celý život a pomáhať som zvyknutá," hovorí. Sama však priznáva, že vo chvíľach pred odchodom do zničenej oblasti sa ani jej nevyhýbajú obavy: "Trošku sa bojím, že môžu prísť ďalšie otrasy. Nehovorím, že nemám strach, aj ja som len obyčajný človek. Strach však neriadi môj život a nezvykne ma zastaviť."

Rozhodovanie, či ísť pomáhať na Haiti, nebolo pre Danku jednoduché. Pri rozhodovaní však cítila podporu najbližších. "Všetci v mojom okolí vedia, že v živote treba pomáhať. Manžel aj deti poznajú môj postoj, nebránia mi. Naopak, podporujú ma, za čo im veľmi pekne ďakujem," hovorí mamička troch detí.

Kým bude preč, o rodinku sa vraj dokonale postará manžel. "Pomôžu nám aj obe babky," dodáva Danka Spišiaková.(...)

Na podobné katastrofy, aká sa nedávno stala na Haiti, sa tím samaritánov pripravuje asi štyri roky. V Rakúsku či Nemecku nacvičovali ošetrovanie a evakuáciu pri zemetraseniach alebo zosuvoch pôdy. (...) (Peter Rindoš, *Korzár*, 03.02.2010)

Komentarze: pt

Потомкы славного Русина Александра Павловича

Знамы пряшівскы фотбаловы леґенды – Павловічовці – родина А. Павловіча.

На єднім з минулорічных засідань выбору пряшівскей МО РОС сьме ся першыраз пересвідчіли правду о тім, што многы з нас думали або лем так бісідовали. А то, же пряшівскы фотбаловы леґенды – братя Ладіслав і Рудолф (в Пряшові знамы як Лацо і Рудо) Павловічовы походять з роду нашого славного Русина Александра Павловіча. Стало ся так завдякы Рудолфа Павловіча мол., значіть сына знамого фотбалісты Р. Павловіча ст., котрый ся вопросом їх роду – ґенеалоґії, зачав інтересовати як першый з їх великой родины (отець походить із 12 дітей – 6 хлопців і 6 дівчат).

Р. Павловіч мол. ся народив 6. децембра 1955 р. у Пряшові родичам Р. Павловічови ст. і матери Ґабрієлі, родженій Гаузеровій. Дідо Едуард быв властником днесь уж неєствуючой корчмы на Сабіновскій уліці в Пряшові, бабка ся называла Юлія, роджена Войтекова. По професії є Р. Павловіч, мол. стройный інжінір. По скінчіню ВШТ в Кошыцях (1980) із заміряньом на роботізацію і автоматізацію 12 років робив у ВУКОВ-і як конштруктер. Од 1992 р. робить в приватній обходній фірмі. Як сын фотбалісты, скоро ціле дітинство і молоды рокы Р. Павловіч мол. прожыв на гріску Татрана Прешов, де го отець (днесь 81-річный), єдна з леґенд пряшівского фотбалу, заучав до тайности той гры. Но на жаль, здравотны проблемы му нескорше не доволили присвятити свій жывот фотбалу. Діти Павловічовы выростали як Словаци а по матери і римокатолици, о славнім предкови ся гев-там споминало, же може то є родина... Але аж Р. Павловіч мол. ся з великов вервов пустив до гляданя свого коріня на властну пясть. А як то было, просили сьме ся самого Р. Павловіча мол.

Aké boli vaše prvé informácie o spojitosti so slávnym Rusínom A. Pavlovičom, ako a od koho ste sa o tom dozvedeli?

– História ma lákala už od mladosti. Lenže bádať v archívoch za minulého režimu bolo takmer nemožné. Informácie o Alexandrovi Pavlovičovi som sa dozvedal len z dostupnej literatúry, pričom som si vôbec neuvedomoval možnosť rodinného spojenia. Často sme s rodičmi prechádzali aj cez Pavlovičovo námestie. Pri mojich otázkach, prečo je pomenované naším priezviskom, otec mi stále s úsmevom povedal: „Je to preto, lebo celý futbalový život aj s bratom Ladislavom (dnes 83 ročný) prežili v drese Tatrana Prešov, ktorý nikdy neopustili, okrem vojenskej prezenčnej služby. Samozrejme neskôr som sa dozvedel, že námestie je pomenované po rusínskom národnom buditeľovi, gréckokatolíckom kňazovi Alexandrovi Pavlovičovi. Až v neskorších rokoch som začal stále viacej otvárať otázku, či Alexander je naším rodinným príslušníkom. Z dostupnej literatúry som sa dozvedel, že Alexander bol vysvätený za kňaza ako neženatý t.zn. že nemohol byť mojím priamym rodinným predkom. Často som sa pýtal otca a vtedy ešte žijúcich otcových súrodencov, či vedia o nejakej spojitosti s Alexandrom. Odpovedali mi, že nemajú v rukách žiadne písomné dokumenty svedčiace o rodinnom spojení, ale ústne sa prenášala informácia, že Alexander je ich praprastrýkom.

Čo všetko ste od tých čias podnikli, na čom a s kým (myslím na niekoho, kto vám bol nápomocný) ste pracovali?

– Prišiel rok 1999 a s ním spojené 180. výročie narodenia Alexandra. Vtedy som sa rozhodol, že sa pustím do bádania po mojich predkoch s cieľom zistiť, či Alexander bol naším rodinným príslušníkom. Bádanie začalo v matrikách mesta Prešov, kde som sa dopracoval až k môjmu prapradedovi Emanuelovi. Pri narodení dvoch Emauelových detí, bol krstným otcom aj Alexander, čo ma utvrdzovalo o možnosti rodinného spojenia. Medzitým som sa snažil prečítať akúkoľvek literatúru zaoberajúcu sa Alexandrom. Literatúra však stále hovorila o troch Alexandrových súrodencoch, a to Jánovi, Jozefovi a Márii (odvolávajúc sa na Alexandrom vlastnoručne napísaný životopis), pričom o Emanuelovi nebola žiadna zmienka. Neskôr som našiel dokument, ktorý potvrdzoval, že Emanuel prišiel do Prešova zo Šarišského Čierneho (ту вродил ся Александер Павлович – ред. „Бесіда"). To bola druhá indícia, že sme s Alexandrom v rodinnom spojení. V tomto čase mi cennými radami pomáhali dnes už nebohý Ištván Údvari z maďarskej Nyíregyhazy a môj bývalý triedny profesor PhDr. Michal Murcko, Dr. Pretože všetko robím len na úkor môjho voľného času, utvrdzovali ma o potrebe dotiahnuť do istých záverov moju započatú genealogickú prácu.

K akým záverom ste pri svojom osobnom výskume o vašom rode Pavlovičovcov došli a čo na to vaša rodina?

– Ako som spomínal, všetko robím len vo svojom voľnom čase a vlastnom financovaní, preto bádanie je zdĺhavé. Avšak, ako sa hovorí, že trpezlivosť ruže prináša, aj moje bádanie bolo nakoniec úspešné. Našiel som dokument potvrdzujúci, že Alexander a môj prapradedo Emanuel sú bratia. Dokonca dokument uvádza, ešte ďalších súrodencov a to Petra a Annu. Mal som nakoniec aj možnosť prečítať spomínaný Alexandrov životopis a v ňom je uvedené, že má aj brata Emanuela. Nie je mi jasné, prečo autori tohto súrodenca neuvádzali. Autori sa neopierali ani o rodokmeň, ktorý uverejnil Ivan Polívka, jeden z najbližších priateľov Alexandra. Ten v r. 1920 v zbierke „Veniec stichotvorenij Alexandra Pavloviča", uvádza tak Emanuela ako aj Petra. Podarilo sa mi nájsť aj ďalšie doteraz neuverejnené historické údaje a zaujímavosti z rodinného prostredia Pavlovičovcov. Nebudem všetko prezrádzať, lebo všetky získané informácie som spracoval do knižnej publikácie „Gréckokatolícky kňazský rod Pavlovičovcov zo Šarišského Čierneho 1693 – 1900", ktorá by mala byť vydaná v II. Q. roku 2010. Rodina ma napriek tomu, že veľa voľného času s nimi netrávim, podporuje v tejto myšlienke. Prostredníctvom mňa sa takto zoznamujú s doteraz zistenými najstaršími historickými údajmi o našich predkoch. (...)

За розговор дякує
Анна Кузмякова
www.rusyn.sk

Režisérka Nataša Dudinski, židovsko-rusínská Čechoslovačka v Izraeli

Nataša Dudinski (tehdy ještě jako Dudinská) „dělala" v listopadu 1989 jako studentka Filosofické fakulty Univerzity Karlovy revoluci; dnes se věnuje filmařině. Česká televize v listopadu uvedla dokument *Holky z fildy*, který režírovala společně se svou spolužačkou Taťánou Markovou. V současné době žije v Izraeli. Její příjmení zní rusínsky, a tak se ptáme:

Je ve vašem původu rusínská stopa?

Po matce jsem Židovka, můj otec je Rusín, jeho rodina byla rusínská. Rusínství je tedy součástí mojí identity.

Pocházíte z východního Slovenska; jak tam žije „rusínství"?

Po listopadu 1989 se rusínská národnost na východním Slovensku hodně probudila. Už třeba i tím, že se začalo – a to vlastně už před revolucí – budovat Muzeum Andyho Warhola v Medzilaborcích. Když jsme v listopadu 1989 jako „revoluční studenti" podnikali nejrůznější výjezdy, vzala jsem skupinku českých spolužáků na východní Slovensko, do toho „zapomenutého kraje", kde žijí Rusíni. Jeli jsme i do Medzilaborců. Michal Bycko, jeden z hlavních iniciátorů muzea, velký Rusín, vedl tehdy v Medzilaborcích nikoliv Veřejnost proti násilí, ale Občanské fórum. Tehdy se probouzely nálady a myšlenky do té doby zakazované – i v souvislosti s rusínským národnostním hnutím.

Věnovala jste se rusínským tématům i jako filmařka?

S kamarádkami jsme tři roky po revoluci natočili film o válce v Jugoslávii, a putovali jsme i Vojvodinou, kde dodnes žije spousta Rusínů. Pro mě to bylo zjevení! Bavila jsem se s nimi rusínsky, bylo to velice zajímavé.

Udržovaly se ve vaší rodině nějaké rusínské zvyky?

U nás v rodině se vyskytovaly dva názorové proudy: jeden strýc tvrdil, že Rusíni jsou národem a rusínština je svébytný jazyk, a dokonce napsal rusínský slovník. Druhý strýc pak tvrdil, že to je blbost, že Rusíni jsou jenom jakási odnož Ukrajinců, a žádný samostatný národ. Naše rodina zažila násilné donucování hlásit se k Ukrajincům, i když byla rusínská. Na druhou stranu máme velmi multikulturní rodinu. Rusínství bylo důležité, hledělo se na rusínské kořeny, zvyky a kulturu, aniž by se ovšem šlo bojovat nebo aniž bychom se vůči někomu důrazně vymezovali. Prostě jsme byli Rusíni i Slováci.

Být Rusínem bylo po roce 1948 těžké...

Dědeček občas vyprávěl své zážitky, jak bylo těžké hlásit se k rusínské národnosti. Zásadní roli sehrálo náboženství, tam se to rusínství hodně projevovalo. Moji příbuzní a většina Rusínů byli řeckokatolíci a trpěli násilným převodem kostelů na pravoslavné. V naší rodině bylo několik farářů a učitelů, taková slovensko-rusínská inteligence, a pro ně bylo velmi důležité udržovat si řeckokatolické vyznání, i když to bylo zakázané a velice těžké. Tohle byla skutečně důležitá součást jejich identity. Jinak všichni mluvili jak rusínsky a slovensky, tak i maďarsky a německy.

Co si myslíte vy: jsou Rusíni národ?

Identitu má každý takovou, jakou si ji zvolí. Pokud se někdo cítí jako národ, tak je národ, obzvlášť, když má svůj jazyk. Proč ne – pokud to nesklouzne k extrémnímu nacionalismu. Mám ráda bohatství kultur, to je skvělá věc.

Znáte Podkarpatskou Rus?

Nikdy jsem tam nebyla, ale velmi po tom toužím. Podkarpatskou Rus znám spíše z povídek Ivana Olbrachta a z vyprávění Karla Cudlína, mého výborného kamaráda. Ten tam dlouho jezdil a fotografoval. Každopádně je to jeden z koutů Evropy, kam bych se velmi ráda podívala.

S kamerou?

V tom je právě problém. Na jedné straně jako filmař chci všechno natočit, na druhé straně je občas důležité kameru vypnout a schovat. Prostě proto, aby ten zážitek byl intenzivní a bezprostřední. To při fi lmování nejde tak dobře.

Žijí v Izraeli nějací Rusíni?

V Izraeli žije velké množství Židů, kteří přišli z Podkarpatské Rusi, ale ti se cítí velice „československy"! Mě vždycky hodně dojímá, když vidím, jak uplatňují myšlenku masarykovského Československa. I já to mám asi hodně zidealizované – díky prarodičům. Všichni Židé z Podkarpatské Rusi vždy velmi hezky vyprávějí o době, kdy byla Podkarpatská Rus součástí Československa, jak jim bylo dobře, samozřejmě všichni s láskou vzpomínají na Masaryka. Jedna paní přeživší holocaust mi povídala, že by tatíček Masaryk měl sedět v nebi vedle našich předků Abraháma, Izáka a Jákoba.

Židé z Podkarpatské Rusi přicházeli do Izraele zřejmě ve vlnách...

Ano. Hodně jich přišlo už před válkou, hodně pak po válce. Svého času jsem pracovala pro Nadaci Stevena Spielberga, takže jsem poznala množství těch, kteří přežili holocaust a pak odešli do Izraele.

Jsou v Izraeli i takoví, kteří se považují za Rusíny?

Většinou ne, oni se všichni považují spíš za Židy. Ale k tomu kraji, k Podkarpatské Rusi, mají vřelý vztah. Spíše než jako Rusíni se ovšem cítí jako Čechoslováci. To je právě ta identita, ke které jsem byla doma vedená i já. Rusínská národnost je její součástí, byli na ni hrdí, ale ta československá identita byla ještě důležitější. Má v sobě něco nadnárodního – a to se mi vždycky moc líbilo. Všichni Židé v Izraeli – ať přišli z Podkarpatské Rusi, Slovenska nebo Česka, se dodnes pokládají za Čechoslováky. Existuje tam Svaz Židů z Československa – dodnes se tak jmenuje, nikdy se nerozdělil a nikdy si nedal do názvu pomlčku. Možná je to tím, že ať židovská nebo rusínská menšina, ti lidé se necítili být ani Slováky ani Čechy, ale cítili, že identita společného Československa je něco víc. Možná to byl jenom ideál, který nikdy nedošel naplnění, ale byl a je v nich. Stejně jako je ve mně: já nejsem ani Slovenka, ani Češka, to by ze mě byla jenom půlka. Jsem Čechoslovačka. (...)

TOMÁŠ PILÁT

„Podkarpatská Rus", 1/2010 (Česko)

Перша в жытю Мариі Янко

В суспільстві фунґує повіданка, што жінкам не рахує ся років. Та повіданка не стримат гону дни, тыжни, місяци, років. Тых остатніх выполнило ся пятдесят в потічку жытя Мариі Янко – обдаруваной вельома талантами душы, близкой кругови стоваришаків, бесідників особы.

Мария Янко вродила ся 3 марця 1960 рока в Дублянах при Самборі в родині Михала і Катерины, переселенців зо села Рябе на... Но, акуратні – на Бойківщыні ци на Лемковині? Векшына авторів веде ону границю м.ін. хырбетом потужной Хрищатой, по східній страні якой розстелило ся (ци уж радше розстеляло) Рябе. Та сут авторы, подля котрых меджа проходила по ріці Солинці, а бодай при єй вытоках (для єдных і другых) земличка числит ся іщы лемківска. Почутя чловече ходит єднако своіма дорогами, не придаючы дошлідникам велькой вагы. Мария Янко має ся за Лемкыню. Не лем має, але – речы – демонструє лемківство в своій ріжнородній творчости: малюнку, фотоґрафіі, писанкарстві – баткаю, поезиі (пізрий тіж на Выдавничу Поличку в тій „Бесіді", де омавлят ся єй спілавторскє выданя).

Свою талантливу душу обогатила Мария Янко через школы. По закінчыню середньой вчыла ся в Львівскым Учылищи Прикладного Мистецтва ім. І. Труша, пак в Державным Інституті Прикладного та Декоративного Мистецтва. Професийну дорогу продолжат як выкладач Дітячой Школы Народных Мистецтв во Львові. Брала участ в численных збірных експозициях, мала індивідуальны выставы, не лем в середовисках україньскых ци лемківскых, не лем в Україні, бо – з того што знам – гостила зо свома творами і в знаным Народовым Музею Рільництва в Шреняві к. Познаня. Творы Мариі Янко зберігают ся в ріжных колекциях і дальшых країв, в тым і за Вельком Водом.

Та залюбувана Мария передовшыткым в нашым краю. Повіджме выразнійше – в Лемковині. І не іде мі лем о слезны єй вертаня до села предків. Она полнотом жытя жыє в Лемковині днешній, творчій. Радо і часто бере участ в предпринятях орґанізуваных через Музей Лемківской Культуры в Зындранові, близкы ій сут стоваришыньовы імпрезы. Заєдно гостит на Медженародным Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры в Кренициі, видиме ю, щыро ю витаме, захоплюєме ся ньом на каждій Лемківскій Творчій Осени. Все приходит з чымси новым. Написаным, намалюваным – в своєрідным *янківскым стыли*, натуральным, сьвіжым, промавляючым до душы, обогачаючым.

Минула Мариі перша пятдесятка. Кєд пізрит ся на єй знимкы (роблены цілком недавно), не хце ся вірити же то правда. Кєд пізрит ся на ден народжыня – приходит думка о другій пятдесятці. Прожываній в такій же прекрасній симбіозі тіла і душы. Разом бы выходила сотка. Та то асоциює ся з польскым „Sto lat". Мы желаме Ти, Мариє, веце – років без числа, без ограничыня. В нашых традицийных *Многых і благых літах*. Сьпіваме Ти вшыткы враз, чуєш – як сьпіваме?! Буд з нами надале. В шораз красшых сполнінях. ● (ПеТро)

Знимка горі авторства Віры Проць. На знимці долов Мария Янко зо своіма ученицями (взято з выданя *Лемківська писанка. Фестиваль – 2009 у Львові*. Видавництво „СПОЛОМ").

Вечер з Лемківском Колядом і... з Русенком

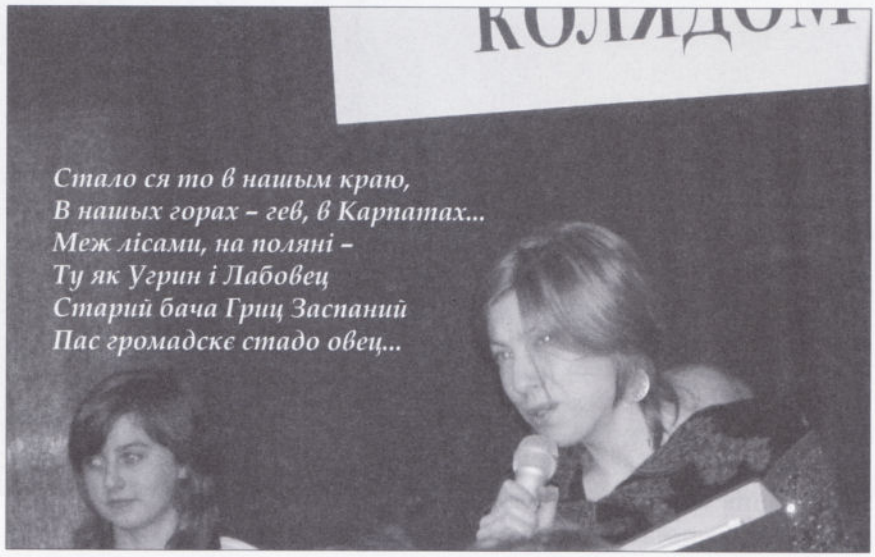

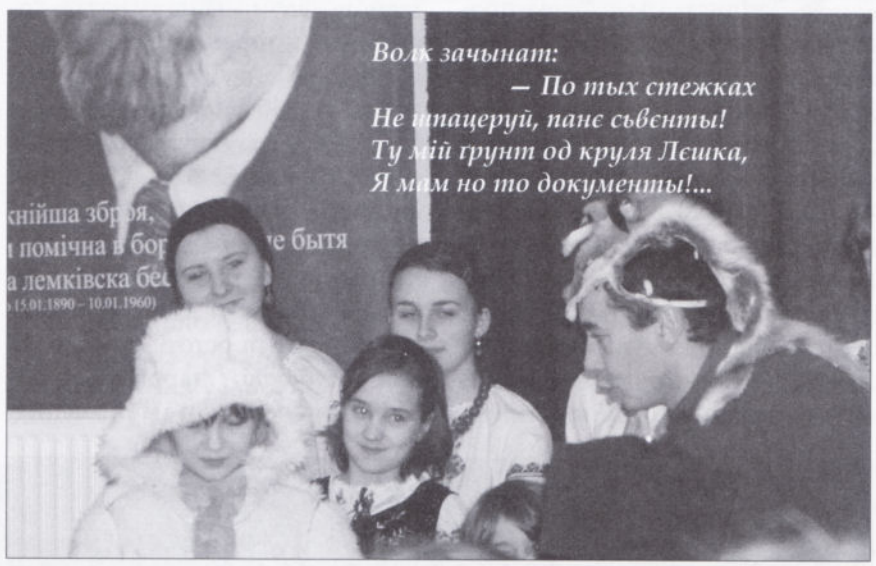

Властиві – подля порядку подій того Вечера – наголовок даного допису повинен бы звучати одворотні. Але стрічу з Русенком, котрий позерал на нас з велького банера, орґанізувано вшытко єдно „лем" при нагоді шторічного Вечера з Лемківском Колядом. Імпрезы, котра має уж долгу традицию. Орґанізаторе, правда, не выписують великыма цифрами, ниякыма цифрами – котрий то уж Вечер (ци ся стратили в рахубі, ци тіж не думали, же імпреза стане ся циклічном і так уж остало?), але я, пошпортавшы в архівальных номерах „Бесіды", інформую: пред написом Вечер з Лемківском Колядом повинна стояти того рока цифра XIV. Отже кавалец часу і перед належний є Коляді.

Зачало ся, вшытко єдно, Русенком. Адже то Його Рік! Устами днешніх поколінь промовил до нас в своіх вершах, што по части стали ся і піснями, в своіх чудовых байках. В єдній – *Волк і Ягня* – аж і в драматизуваній формі, де нарратор та окремы героі твору представили ся як окремы акторы – выконавці. Позерал єм на лиця зобраных Лемків та лем Лемчат і виділ єм радіст. Позерал єм до свойой душы – і тішыл єм ся. Позерал єм на Русенків портрет – і явні, гейбы ікона, мі ясніл... Та зайдме за порядком. ⇨

На сцену вышла кохана, так уж кохана през бурсаків „Терочка". Она акуратні мала символізувати поколіньову памят о Русенку. Дівчатка зачали свій выступ рецитацийом Русенкового верша *Лемкы (Мы бідны, уж з діда –прадіда)*. Окремы стрічкы прозвучали устами кілкох дівчат, што творило вражыня ідентифікациі з повідженым не лем єдиниці, а спільноты. Пак Русенкову байку *Собакы* припомнул зобраным Дарко Копча, молодий, але знаний уж нашій суспільности інтерпретатор лемківскых верши, лавреат рецитаторскых конкурсів. Старчыт лем почути од него пару речын і – в симбіозі слова та поведіня – взріти в молодій подобі Лемка з діда-прадіда

За бесідуваным словом прозвучала пісня. Была то композиция *Кєбы я мал шапку невидимку*, на слова Русенка (то выімок з остатнього його верша *Моя Отчызна*) та сучасном музыком. Пред парома роками сыпівал ю дует креницкого „Черчыка", але днес, чудово аранжувана під векший ансамбль, зо солістками – Оксаном і Ольом Баюс та Аньом Ковальчык –, тіж з інструменталістами прозвучала направду красні.

І потім наступило тото, што заанонсували мы на початку допису і в фоторепортажи. Вельку Русенкову байку *Волк і Ягня* в байковий спосіб одограли: Наталія Малецка – як нарратор, Мирослав Пелехач – Волк і – Лідия Тацин – Ягня. Реакция видовні потвердила не лем талант выконавців, але і речену Русенкову велькіст. Велькіст вміщену в найпростійшій простоті слова і такой в глубокій народній філософіі, што передают найправдившу істоту лемківского бытя, нашой борбы о бытя. Фраза выповідана Волком – *Ту мій грунт од круля Лєшка* промавлят міцнійше од вшыткых днешніх історичнополітычных дискурсів.

„Терочка", так як розпочала стрічу, так і – вінчаючы свою ролю на сцені різдвяном вязанком, барз інтересуючо аранжуваном, з численныма солівками терочковых пташат – ввела нас на традицийний *Вечер з Лемківском Колядом*. Іщы при „Терочці" (она так красні ся презентує) кілкоро бывшых членів „Лемковины" засьпівало *Глян Боже оком на Лемковину* – фінальну коляду з Русенкового *Вертепу в Карпатах*. (зо сучасном музыком Ярослава Трохановского) і поперед зобраных высыпала ся настуна група школярів – колядників.

З Ганчовы привела свою молоджаву п. Анна Дубец. Працує она з молодіжныма ансамблями на штоден і – як гварят – *знає своє ремесло*. Очывидні, тото повіджыня, то велькє упрощыня („рымло" ся мі). Чловек, дітина, то не дровно, дайме на то. Різбити, ко-

⇦ Група колядників з Ганчовы.

Колядникы з Ґладышова ⇨

вати його душу – треба знати не лем ремесло, а мус цілом душом воплотити ся во внутрішній сьвіт ученика. І так видно чынят, так старают ся чынити нашы чудовы учытелькы.

Не буду ту бесідувал окремо о каждій групі, роблю тото адже такой што рока по Вечері з Лемківском Колядом і не лем з нагоды той стрічы, знаме добрі працу п.п. Мирославы Хомяк, Анны Дубец, Дануты Дзюбины. Та были на тогорічным Вечері люде, акценты іх працы, якых – в тій акуратні роли – сме не виджували іщы.

Мышлю о Варварі Дуць, абсольвентці лемківской філології при Педаґоґічным Університеті в Кракові. Привела она учеників лемківского языка зо школы в Ґладышові, групу найчисленнійшу все. Котру роками приводила ту п. Данута Дзюбина. Ґнеска зо взгляду на здоровя тяжко ій тото чынити. Та – остаючы з добрыма желанями што до здоровя п. Дануты – тішыме ся тыма обставинами, якых ся мало-помалы доховуєме. То добрі, же на місце заслуженых є кому ступити. Ступити з душом. Што видно по не менше численній як по минулы рокы гладышівскій групі. Щестя ти, Варко, на новій, блаженній дорозі. Най ся веде так, як вчены Тобом діточкы бесідували за вершом колишнього ґорлицкого бурсака Івана Желема:

...Штобы літо было літом
Зо спекотом, дощом, квітом,
А і зима – зимом была,
Хоц з морозом, але мила...

...Мышлю о Бортнянах. Правда, пред Бортнянами выступила іщы група старшаків п. Мирославы Хомяк з Устя Руского (ґенеральні), але – так як єм рюк передше – іх сме уж виджували. Речете – і Бортнян сме виджували! Тіж правда! Але не тых. Минулого рока маленькых привела імость Мария Цідило. Того рока тіж были на сцені. Але не сами, ци не лем з імостю. Позад них стали Бортняне як дубы, і Бортнянкы як березы вродливы. То была єдина на Вечері група колядників правдивых. Такых, котры в час Святых Сяток ходят од двора до двора, од хыжы до хыжы і несут пісньом і словом Веселу Новину. Несут од діда-прадіда. ...Но ту може уж не дочыста од діда-прадіда, бо коляда запрезентувана Бортнянами – як єм ся міг побіжні зорьєнтувати – походит з остатніх пред выганьом часів. Вчыла єй товдышня імость, здає ся по назвиску Пашко. Вчыла вченом бесідом, культурном, галицком. Бортняне роками претраспонували ю на барже зрозумілу, таку до люди, но і ходят з ньом щесливі до днес. ⇨

⇦ Група старшаків з Устя Руского.

Особливі ревеляцийні запрезентували ся Бортняне од візуальной стороны, з палицями, копіями як з перших рядів легіонів Цесаря Августа. Голосы тіж прекрасні звучали, басы як зо студні дудніли. Аж єм почул з боку голос, здає ся ігомостя: жаль же іх на штонеділю в церкви такых не чути.

О Креници о новым лици писал єм, старал єм ся писати влони тепло. І на днес нич з той оціни не годно хыбити. Мож бесідувати о креницкых колядниках, о іх учытелю, п. Андрию Клинківскым іщы теплійше. Зас для вшыткых словами Желема желати:

Штобы славу добру мали,
На гостинах – гостювали,
На весілях – танцували,
На хрестинах – посьпівали,
На поминках поплакали.(...)
Штобы всі вас поважали,
Шанували, величали,
А в потребі, при нагоді
Близкы были вам в пригоді.

Не конечні уж величаны, але шануваны – будме собі близкы.

Текст: Петро Трохановскій
Знимкы: Павел Стафиняк

АНДРИЙ КОПЧА

XX років обьєднаня?

Од понад 20-ох років ани раз не заберал єм голосу, не ріпостувал єм на дописы, котры вказували ся на сторонах «Нашого Слова» («Лемківска? Сторінка") або «Ватри» – орґану Обьєднаня Лемків а посвячены были Стоваришыню Лемків або його барже знаным членам. А было іх за тот час немало і може кєд бы-м был на емеритурі як головний редактор «Ватри» Пан Петро Шафран, та може бы-м мал час на ні одписувати і «простувати». Але до емеритуры іщы кус мі остало, а окрем того ани єм не такій мудрий, ани вчений як тоты, котры регулярні «як швайцарскы хронометры" пишут тоты дописы. А окрем того іщы єм ліниві (не люблю і не знам за барз рівно, ленійка в ленійку писати), та єм сідил тихо, бо ... . а каравана іде дальше. І певно сідил бы-м дальше, кєд бы до моіх рук єден з моіх приятелів не втиснул, хоц барз єм ся перед тым боронил!, перший нумер тогорічньой «Ватри» (1/2010). «Маш, прочытай, бо ...» – повіл і пішол. «Даруваному коньови...» – подумал єм і зачал перезерати «подарок». Навет мі ся сподабал, бо было в ним дуже кольоровых знимок і на гардшым папері як наша «Бесіда», але найбарже заінтересувал мене єден допис, а так направду два... Такє «Wash and go». Перший звал ся «XX років Об'єднання Лемків», його автором был сам головний редактор Пан П. Шафран, а омавлял він досягніня той орґанізациі. Заняло му то цілы 2 стороны (4 шпальты), з котрых 3 были посвячены... омовліню 6 зъіздів ОЛ (Стоваришыня Лемків за тот

сам час мало лем 5!), числу делеґатів на каждым зъізді, як тіж полній именній листі каджой Головной Рады. Єдна шпальта посвячена была головні діяльности выдавничій. Окрем тримісячника «Ватра» выдано 12 ріжного формату книжок і фольдерів, котрых наголовкы прочытал єм перший раз в жытю, але не дивота, бо я все мал бракы в познаваню правдивой лемківской літературы. Мушу якнайскорше тоты бракы надробити, бо барз мі стыд.

Очывидні не могло бракувати похваліня ся орґанізуваньом ватры в Ждыни. Глядал єм придавника «лемківска», але никде єм го не нашол. Видно мушу піти до окулісты, бо хыбаль мі ся зір погіршыл. Нашол єм зато цікаву інформацию, же «чисельно є то найбільша україньска-лемківска культурна імпреза в Польщи». ...А є іщы друга, або третя? І ішы єден цитат на тоту саму тему: «Ждиньска ватра одроджує лемківску культуру». А я все думал, же культура кєд раз ся вродит, то жыє своім жытьом, а всякы фестивалі можут єй штонайвыжше пропаґувати і промувати, бо свого няня або матір то она уж має.

Тілько о «wash", а тепер буде о «go», але за «and» най будут жычиня вшыткого найліпшого для Обьєднаня Лемків з нагоды Його 20-ой річниці діяня, котра припадат на 30 марця 2010 рока. Тоты жычыня сут од цілого Стоваришыня Лемків, котре Вас так само любит і шанує як Вы його.

Тепер буде уж о „go". Отже в „Ватрі" нр 1/2010 вказал ся допис Штефана Гладика і Петра Шафрана „XX років роз'єднаня" посвячений кус XX-ій річници покликаня Стоваришыня Лемків як тіж давнійшым діяням його декотрых членів.

Уж першы речыня зачудували мене барз, бо все єм думал і дальше думам, же першом в новых політычных реаліях лемківском і лем лемківском (без вспераня і підпераня інчой, ци не лемківской) орґанізацийом было Стоваришыня Лемків, котре остало зареєструване 7 квітня 1989 рока, а ту ся вказує, же ні! Подля авторів допису были то Громадяньскій демократичний круг лемків „Господар", котрого творцьом был Павльо Штефанівскій і о котрым чул єм, і „Лемківскій комітет", завязаний през Штефана Гладика, о котрым довідал єм ся з того допису, бо о його діяню нич єм не чул. Можливе, же то была тайна орґанізация, лем чом през тых 20 років нич єм не чул о єй діяню? Ани на зобраню заложытельскым Стоваришыня Лемків, на котрым Ш. Гладик был приявний. А при нагоді: ци была тота орґанізация взагалі зареєстувана, а кєд так, то коли? Подібні як ГДКЛ „Господар". Рахуют ся факты, а не товарискы стрічы.

Дальше авторы допису гварят, же Стоваришыня Лемків „поділило лемків на лем-лемків і приналежних до україньского народу". Панове, приписуєте Стоваришыню Лемків силу, котрой ани вы (на щестя) не мате. Лемкы од пілтора віка сут поділены (а бодай дужыня такы тырвают) і то завдякы тым, котрых вы так поперате. Хоц мате в назві свойой орґанізациі „обьєднаня" (чом пишете з апострофом, коли в лемківскым язык так ся не пише, а вы преця уважате себе за лемківску орґанізацию; правда – забыл єм – вы пишете „як летит"). Най Лемкы сами выберают кым хотят быти, адже не сут – тым барже гнеска – неуками.

Пишете, же більшіст Лемків не погодила ся „з пропагандом лідерів СЛ і 1989 р. вирішила створити Об'єдання лемків на рідній Лемківщині, яке зареєструвано 30 березня 1990 р." А чого так пізно сте ся зоґранізували, панове? А може хтоси мусіл вас заінспірувати до того, бо сте „заспали"? Пишете, же мате 420 членів, але в 2001 році Лемками записало ся 5934 люди, хоц такой націі не было в офіцияльным списі! Стовришыня Лемків рахує бл. 250 членів. Значит тото, же дальшых з гором 5.5 тисяча люди тіж ся чує лем-Лемками! Панове, до роботы, бо наступний спис за рік, в списі уж буде офіцияльна назва „Лемко" і списуючы не будут могли бесідувати, же такого народу неє. А як запише ся Лемками іщы веце (в што вірю), то як будете ся тлумачыти перед тыма, котрых так „всперате". А свойом дорогом то цікаве кым вы ся запишете (знам, же мате право записати ся тыма, кыма хочете, але ци напевно тыма, за котрых ся подаєте перед Лемками і польскыма урядниками). Ой мате дилематы, як Гамлет (был такій фікцийний королевич).

Трапите ся, же орґан СЛ „Бесіда" не ма о чым писати, же цюкат Обьєднаню Лемків што до його доконань. Панове, осторожні з тыма вашыма „доконанями", бо неє іх аж так дуже а і тоти, котры мате, не все сут вашы. Барз ся хвалите Святом Лемківской Культури „Ватра", котру од 20-ох років орґанізуєте в Ждыни. Але ци то вы сте єй выдумали? А може в кінци признате як сте єй підступом переняли. І чом Ждыняне так наглі в марци 1990 р. змінили фронт і зорвали словну умову спілорґанізациі зо Стоваришиньом Лемків (хоц його кружок был там уж завязаний) VIII Лемківской Ватры, котра змінила назву і з культурной стала ся політычном, на котрій якысий гість з України кричал: „Хай живе самостійна Україна од Криниці по Кавказ!". Ци така была ціль покликаня той лемківской імпрезы? А де вы сте были в 1983 році, коли по урядах ходили Володислав Грабан, ⇨

XX років обьєднаня?

⇦ Ярослав і Петро Трохановскы, а ансамбль „Лемковина" зорґанізувал єй як свої варштаты?! Напевно зьвідате ся де я был. Одповім: был єм в Валбжыху, робил єм в театрі, а чого єм ся там навчыл, то перенюс єм на лемківскій ґрунт, а ефекты сут знаны, бо мож было іх видіти на сцені. А лемківскы ватры в Бортным тіж мене до того заінспірували. Ждиньскы „ватри" уж напевно ні. Вашом заслугом є напевно збудуваня інфраструктуры на ватровиску, але коли ся має дотацию міністерияльну од 5 років на рівни 140 – 150 тисячи зл (для порівня на Лемківску Ватру на Чужыні в Михалові СЛ достає од МСВіА 50 – 55 тисячи зл, на 110 – 115 цілковитых) то не дивота. Повісте, же михалівска Ватра то лем пілтора дня, а ваша аж три. То правда, але де лежыт Михалів, а де Ждыня і якы сут кошты переізду ансамблів і кошти іх закватеруваня і выживліня (чул єм, же в Ждыни є з тым барз ріжні; не іде мі о місцевы ансамблі), то тоты пілтора дня ся зрівнує. А свойом дорогом, то барз охочо виділ бы-м публичне фінансове розрахуваня ждиньской Ватры, бо якоси до гнеска не мал єм оказиі. Кошты михалівской Лемківской Ватры на Чужыні сут вывішаны при вході і в програмах імпрезы, як тіж на стороні інтернетовій СЛ. Думам, же не лем я охочо бы на вашы розрахуваня посмотрил і порівнал. Ждеме на ні, панове!

Хвалите ся, же завдякы Обьєднаню Лемків Никыфорови офіцияльно, поперез суд привернено його правдиве мено Епифан Дровняк. То правда, лем же сьвідоцтво хрещыня презенувал в „Магурах" дуже скорше Пан Павльо Штефанівскій і суд лем мусіл тото потвердити. Але з Вашой ініциятивы і хвала вам за тото. А што до місця памятника Никыфора в Кренициі... Пишете, же вашом заслугом, а особисто стрічом Штефана Гладика з Президентом РП Александром Квасьнєвским (од коли то Президент РП занимат ся місцьом ставляня памятників?), є приділіня му теперішнього місця, а не того де хотіли власти Кренициі, то є – де він цілы рокы сідил і малював. І є то місце історичне, котре сьвідчит як Епифан Дровняк был трактуваний, хоц был уж знаным малярьом. По мойому треба было му залатвити в Президента А. Кваьнєвского місце перед Головном Пияльньом і товди мож бы ся было хвалити... знайомостями. То така злосливіст і... заздріст з мойой стороны. На марґінесі додам іщы, же суспільний комітет будовы памятника Никыфорови был заложений в Кренициі (його членом был м.ін. „наш чловек", Петро Трохановскій; выступувал він тіж в тій справі в телевізийным програмі). Вы ся під діяня, як все, аж пак „підопяли".

А што до слова „коляборация"... Панове ци вы знате што оно значыт? Подумайте што вы пишете!!! Кєд приняти ток Вашого „розумуваня"(?) то стріча з представником каждого щабля польской державы є коляборцийом! З Президентом А. Квасьнєвскым тіж. Хоц з президентом єдной державы напевно ні. Але він од лютого 2010 рока уж неє президентом.

Што до двомовных таблиц в лемківскых селах... В "Бесіді" П. Трохановскій (нота бене называний през панів „редакторів" погордливі „головним редактором" /в цитувальнику, чужеслові/, хоц в противности до них знає писати як редактор і доцінили тото фахівці, а не аматоры) підкрислят заслугу в іх впроваджыню молодіжной орґанізациі „Чуга". Котра нерозважні вошлпа на терен „застережений лем для Обьєднаня Лемків", бо преця тоту справу обговорено і принято постанову... іщы на І зъізді ОЛ в Сярах 6.11.1991 р. Акуратні был єм на тым славным зъізді і ничого такого не памятам, зато до гнеска памятам інчы річы, котрых авторы того допису воліли бы не памятати. Я знам, же ініциятором акциі была молодіжна орґанізация „Чуга" і певно была бы ньом самостійні до гнеска, кєд бы ся акция не повела. А як ся повела то інчы тіж собі приписуют заслугы. Не перший, не остатній раз. А што до двомовных назов сел на заході Польщы? Єст такє на примір „лемківскє" село Студзьонкы, але Лемкы называли го Стодоловиці і Пан Петро Шафран, котрий свого часу мешкал в Хелмі, котрий Лемкы называли... Кульм, напевно тото памятат. Бо де жыют Лемкы, там сут і лемківскы села.

Што до бытности С. Бандеры ци радше символів з ним звязаных, і не лем з ним, на XXVII Святі лемківской культуры „Ватра" в Ждыни, то од 1990 рока все на ним тілко украіньскых символів, же бы-м ся барже чудувал кєд бы іх... не было. І хтоси мусіл дати на тото призволіня... Напевно не краснолюдкы. А же потім неприхылны Лемкам люде выкорыстуют тото против нам, то не єст ани заслугом „Бесіды" ани Стоваришыня Лемків, бо не оно тоту імпрезу орґанізує.

Справа будинку Руской Бурсы в Ґорлицях то „темат ріка" і мож о ним розправляти так долго як існує єй істория, т.є. ... 100 років. Цілю, для котрого побудували єй в 1908 році нашы предкы было: жебы русиньскы діти мали де мешкати в часі наукы в ґімназиі в Ґорлицях, але тіж розвивати свою материньску, русиньску культуру і познавати свою історию.

(закінчыня на 16 стороні)

Найважнійша зброя, яка нам помічна в борбі за наше бытя – то наша лемківска бесіда. **(Іван Русенко)**

Дорогы Краяне,

з Лемковины, зо земель выгнаня і зза Велькой Воды

звертаме ся до Вас о фінансову поміч
на ювілейне выданя книгы – альбому

Івана Русенкы.

В книзі – альбомі найдут ся Його творы – вершы, рысунки, сценічний образ *Вертеп в Карпатах* а тіж знимкы і архівальны документы.
Каждий, хто доложыт свою цеголку до выданя, буде вписаний до книгы і отримат підписаний одредакцийні екземпляр выданя.

Книга нашого Учытеля повинна ся найти на Твоім столі, Руснаку – Лемку!

Пінязі мож слати на конто: PEKAO SA o/Legnica
03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 з дописком: Rusenko

ГЗ Стоваришыня Лемків і Выдавництво „Бесіда"

Увага – вшыткы абсольвенты старой і новой матуры

Того рока зас буде набір на єдину таку в світі філологію
НАШУ ФІЛОЛОҐІЮ
Росийску філологію з лемківско-русиньскым языком
Студиі I ступени
На Педаґоґічным Університеті в Кракові

То сут тоты студиі, котры сте повинны выбрати
- Інтересуючий програм занять
- Додатковы культурознавчы, журналістычны і транслятологічны варштаты
- Што рока выізд за границю в реґіоны, де мешкают Русины
- Праві 100% шансы, же буде ся принятым
- Неповторне студенстке середовиско в Кракові

Для абсольвентів ґварантувана робота в просторі школьництва, культуры або журналістыкы

Вшыткы ближшы інформациі на стороні Педаґоґічного Университету в Кракові або безпосередньо під маіл-овым адресом: duc.olena@wp.pl

Ждеме Вас, приходте, вкажме, же потрібна нам наша філологія

* * * * * * * * * * * * *

Карпато-Русиньскій Науковий Центер дає до відомости, же оголошує каждорічну

Нагороду ім. Александра Духновича в области русиньской літературы фундациі Штефана Чепы

Премійом А. Духновича (1000 долярів і статуетка русиньского Медведя) буде оцінена найліпша книжка поезиі ци прозы, котра была надрукувана за послідніх 5 років.
Нагорода ім. Александра Духновича помагат хосныванію русиньского языка в творах, котры приносят значучий вклад до русиньской літературы. Премія є фінансувана Штефаном Чепом з Торонта і выдавана Карпато-Русиньскым Науковым Центром.
Книгы красной прозы і поезиі, надрукуваны в періоді од 2005 по 2009 роки мают право до Нагороды в 2010 році. Авторам або выдавцям треба представити і предложыти 3 екземпляры каждой книжкы з коротком біографійом. 15-го квітня 2010 рока буде остатнім днём засыланя вшыткых матеріалів.

Члены комісиі: Елейн Русинко (ЗСА), Мария Павловска (ЗСА), Валерій Купка (СР)

2 екземпляры книжкы треба посылати на адрес:
Professor Elaine Rusinko
Department of Modern Languages and Linguistics,
UMBC, Baltimore, MD 21250,
USA (e-mail: rusinko@umbc.edu)

1 екземпляр на адрес:
Doc. PhDr. Valerij Kupka,
Važecká 12, 080 05 Prešov,

* * * * * * * * * * * * *

XX років обьєднаня?

(закінчыня зо стороны 14)

І так было до часу першой сьвітовой війны, коли част выхованків «Руской Бурсы» австрийскы власти вывезли до Талергофу, а сам будинок переказали адукатови з Ґорлиц Пшибильскому. І уж товды будинок хотіли забрати проукраіньскы грекокатолицкы священникы. Але адукат Пшибильскій перехытрил і єдных і другых, і купил бурсу для... себе. Аж нова рада Стоваришыня «Руска Бурса» по 10 роках процесуваня одобрала єй Пшибильскому і зас сполняла свою функцию. Так было до 1939 рока. В роках 1939-1945 будинком ґаздували Українці, а по війні, коли на Лемковині не было уж Лемків, в будинку «Бурсы» на понад 40 років загостил... шпыталь. По 1989 році лемківскы орґанізациі Громадяньскій Круг Лемків «Господар» і Ансамбль Пісні і Танця «Лемковина», як тіж Стоваришыня Лемків зачали домагати ся зверніня бурсы. Очывидні Обьєднаня Лемків тіж хотіло єй переняти. І товды дішло до реактывуваня Стоваришыня «Руска Бурса» в Ґорлицях, на річ котрого три першы орґанізациі зрекли ся прав до будинку. На «поли биткы» остало лем Стоваришыня «Руска Бурса» і Обьєднаня Лемків. І хоц власти в формі ужычыня переказали тому першому будинок при ул. Сєнкєвіча 28, то аж в 2009 році децизийом Воєводы Малопольского переказано му го во вічысте ужыткуваня. А Обьєднаня Лемків, котрого діяче так плачут над кривдом што іх стрітила? Они зас вышли на своє, бо дістали од Воєводы 350 тисячи на куплiня свойой домівкы в центрі Ґорлиц. Міністерство Справ Внутрішніх і Адміністрациі тіж не забыло о «покривдженых» і на 2010 рік признало ім дотацию на... адаптацию домівкы 83 тисячи зл. Стоваришыня «Руска Бурса» дістала 49 тисячи зл, Товариство Розвитку Музею Лемківской Культуры в Зындранові 20 тисячи зл, а Стоваришыня Лемків традицийні ани злотівки. І добрі нам так, як не знаме йойчати! А так на маргінесі, то Стоваришыня Лемків в 1998 році выкупило, правда, же по цінах преференцийных будинок в Лігници за понад 36 000 зл, але з гроши зароблены на Ватрі, бо не мало такого доброго «уйка».

Што до ратуваня цмонтерів то знам, же занимат ся тым пару, не лем лемківскых субьєктів, в тым міцно Єпархіальний Осередок Православной Культуры в Ґорлицях (не лем ремонтує, але тіж выдає томы фаховой документациі). Занимают ся тым потомкы жытелів сел, з котрых остали они выгнаны в 1947 році. В комітетах орґанізацийных сут тіж члены Стоваришыня Лемків, як хоцбы в припадку Богушы, Кріловы Руской ци остатньо Фльоринкы, зас Стоваришыня Лемків поперат іх діяня хоц лем поперз удоступніня конта банкового ци квестуваня на «Лемківскій Ватрі на Чужыні» в Михалові. А як ся о тым не чуло, то ліпше глупот не писати, панове «редактори».

На тему капличок – символів на Лемковині виповідал ся не буду, бо Стоваришыня Лемків ся тым не занимало. Але слово речы треба – і ту, як видно, монополь хтіло бы мати тіж лем Обьєданя Лемків, входити через символічны двері (думка крас!).

І на конец, бо уж мі ся не хце веце писати, пару слів о персональных атаках на тых, котры думают інакше як авторы того допису. З того што знам (і Вы тіж панове) то не Пані Мирослава Хомяк не є автором листу до Пана Дзвінкы, а хтоси інчий о назвиску Хомяк, з меном што тіж зачынат ся на „М" (ту „вальнул" ся редактор „Бесіды", привыкнений до першого „М", о чым сьвідчыт інформация в змісті часопису на стор. 27) . А тото што написала, то єй право, котре мают вшыткы громадяне (обыватєлі) Річпосполитой Польской. А свойом дорогом то і мене часто іритуют «вчыня лемківских діячів» з інчых держав – што і як маме робити, жебы было «по лінії», так як было за попередніх, комуністычных власти, навет як роблят тото «ретельно і культурно» (чого нияк не мож повісти о ріпостуваным джерелі). Чую тото і досьвідчам од понад 20-ох років. Мам свій розум, скінчыл єм два факультеты і 55 років і прошу мі не вказувати што мам робити! А чіпляня ся, же Пані Мирослава Хомяк ци Пан Петро Трохановскій колиси діяли в структурах УСКТ є сьмішне і неповажне! А де мали діяти, коли сами «Лемки» (назвиска помину) не хотіли лемківской орґанізациі! Правда, пане Шафран?

А што до аґентів... То уж є так нудне, же аж сьмішне... Вы в каждым, хто неє з Вами видите аґента. Желізным прикладом є проф. Роберт П. Маґочій (навет подаєте його нумер, під котрым был зареєстрований). Ци вы думате, же люде уважают што епоха аґентів скінчіла ся в 1989 році? На певно ні! Аґенты были, сут і будут! А як назвати тых, котры літают на стрічы до амбасад і консулятів чужой державы, хоц офіцияльно бесідуют, же не сут єй громадянами? А може ліпше признати ся до того офіцияльні, бо і так вшыткы заінтересуваны добрі о тым знают.

Андрий Копча

для Вас тіж аґент, хоц до гнеска не можете найти його служебного номера.

До увагы колишніх жытелів села Білцарева

Минуло уж понад 60 років од выгнаня нашого народу з рідного краю, з рідного села. Тратят ся остатні шліды по нашій там бытности. Розобрано православну церков (давна церков остала, бо служыт як костел). Знищено тіж в велькій части новий цмонтір (ведучы по його простори биту дорогу), на котрым хоронено нашых селян од 20-ых років XX ст. до 29 червця 1947 р. Уж в 60. роках родила ся мысель, жебы забезпечыти тишыну, *блаженний покой* спочываючым предкам. Надышол час остаточний зреалізувати тоту мысель. Завязал ся орґанізацийний комітет: Ваньо Возняк, Укач Возняк, Митро Габура, Ярослав Горощак, Митро Трохановскій, Петро Трохановскій, котрий придбал апробату части нашых селян-краянів в Польщы та за границьом, якы деклярыют значучы фінансы на тоту ціль.

Ураджено:

— поставити ґранітовий Крест-Памятник на пірамідальным постаменті, з написами на трьох боках (з выписаныма родами селян);
— огородити цмонтір од дорогы (з двох сторін є натуральне забезпечыня – пороснены прикры берегы Білцаркы і Сохова);
— поставити Крест на старым цмонтери (при чынным римокатолицкым цмонтери)

Просиме Білцаревян та вшыткых люди доброй волі в краю і в заграници спомочы нашы стараня. Вплат мож доконувати на конто:

Parafia Prawosławna Zmartwychwstania P., ul. Jaworzyńska 9, 59-220 Legnica, з дописком: „Cmentarz – Binczarowa". **ING Bank Śląski 86 1050 1748 1000 0022 2597 5578**, та на рукы: Владиміря Гнатишака (Любін) Мариі Сьмєховской (Лєшно Ґ.) і Ваня Броды (Пшемків)

О дальшых діянях будеме інформувати.

Жебы плоды нашых вітци не пропали, жебы гробы нашых предків не плакали.

Церков Св. Димитрия з 1760 рока – як нова.

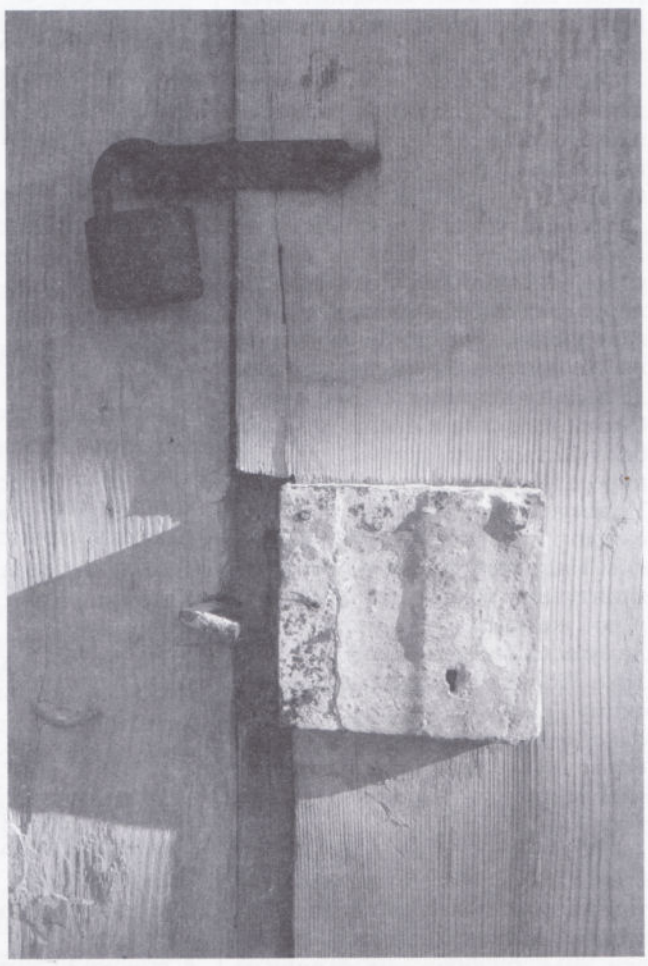

Остатні стары двери заперты на новий замок. Фото: П.Б.

Дарунок зо Спиша

Пред шувныма уж роками, будучы на фестивали в Свиднику, бесідувал єм з Руснаком з Вышньой Полянкы. Розповідал мі як они пережывали наше выгнаня, барз пронимаючо розповідал. Же як ім чудні было, кєд ставшы рано не виділи хыжніх дымів над невысокым гын хырбетом (при конечняньскым сідлі Дуява). Погмерали люде, ци што? Нараз вшыткы погмерали, же ся не берут до дня, ґу двигаючому ся сонцю?... Як же мі жаль было, же не міг єм награти той розповіди. Як же мі жаль было потім, роками, же не списал єм за сьвіжой памяти слів сивого Руснака.

По роках зышол єм ся з п. Гавриілом Бескыдом, што колиси мешкал в Леґнаві над Попрадом. Розповідал мі подібне і обіцял по моій просьбі написати свої далекы спомины о нашым выгнаню. Наразі жду на тот материял; інчы його дописы были уж поміщаны в нашых выданях.

Втішыл єм ся зато незаповідженом пересылком, што надышла в лютым того рока од п. Миколая Коневала з Камюнкы на Спишы. Прислал мі парунадцет „лемківскых" верши (в тым єден, *При граници*, з мотывом дыму з комина, якій так мя пред роками порушыл). Його тяжыня ґу тій темі одновило ся по перебываню на Лемківскій Ватрі на Чужыні, де был з ансамбльом „Барвінок". Окрем членства в ансамблю є він барз актывным діячом, так на народній як і на церковній ниві. Утримуєме дост близкій контакт, сьміло і отверто зо собом бесідуєме. Надтыркую о тым, бо рад єм зацитувати речыня з його листу. А то, же подля п. Миколая: (...) *лемківскый списовный язык є далеко ближшый нашому* (камюнскому – П.Т.) *диялекту як кодифікованый русиньскый язык на Словачыні*. Просит тіж *управити* свої вершы до *лемківщыны*. Што з приємністю роблю.

Приведены в моім слові три братні душы, з особливым акцентом на поміщану творчіст п. Миколая, сьвідчат о тым, же лемківска доля не была, не є нашым братям зза Бескіда обоятна. **(пт)**

МИКОЛАЙ КОНЕВАЛ

Плач Лемка

Плаче Лемко в чужій земли
Кєд нихто не видит,
Плаче Лемко в чужым краю,
На лавочці сідит.

Плаче Лемко на чужыні,
Є без свого дому,
Бо свій лишыл во Карпатах,
І сам не зна кому.

Плаче Лемко барз за крайом,
Сылзы з лиц стікают,
Гейбы тыма ярочками,
Што во рідным гаю.

Плаче Лемко на чужыні,
На серци нелегко.
Смуток в души.
Дньом і ночом
Тихо плаче Лемко.

При граници

Пасеме з дідом коровы
Высоко в горах, на поляні,
Дідо позерат замыслений,
Смутно ку польскій страні.

– Ой, діду, чом же вы смутний,
Чом мі уж дашто не гварите?
Чом вы так барз замыслений,
Чом вы без слова сідите?

– Ах ты мій внучку миленькій,
Видиш там стопкы на граници,
Видиш там стару хыжочку,
Што при ній роснут ядлівці?

Даколи там, з другой страны
Діточкы при хыжці іграли,
Там лука была покошена,
Кіпочкы сіна стояли.

Дым густий з хыжкы выходил,
Нюс ся догоры з комина,
Там полуденок ся варил,
На поді была солонина.

Ґазда зо свойом ґаздыньом
Сіно враз клали до воза,
При возі псик собі лежал,
Кус дале пасла ся коза.

А гнеска? Стріха дірава...
Як то ся вшытко минуло.

Без края некошены травы,
Небо над нима посмутніло.

Уж ніт там тых добрых люди,
Далеко одталь іх забрали
І лем копчыкы з мурянками,
Яркы студенкы остали.

Нашы то люде тіж были,
Лемкы, як мы, з другой страны.
Тераз ту стоіт граница,
Преходы плугом поораны.

І летят рокы, скоро прейдут,
Ты зостарієш, будеш дідом,
Уж старой хыжкы там не буде,
Припомний єй ты своім сыном.

Не было ту давно ораня,
Ни стопків жадных, границі,
По странах обідвох дружні,
Спокійні жыли Руснаци.

– Добрі, мій діду старенькій,
Будте вы собі без старости*,
Розповім я своім дітьом
О вашій красній молодости.

І одраз смуток дідовий
На радіст ся перемінил,
Бо єм выкресал із него
Втрачену іскорку надіі.

Його споминка остане –
Якы даколи часы были,
О Лемках, што пред роками
По другій страні жыли.

Лемківскій гріб

Трава росне, вітер дує
По лемківскым гробі.
Вічным сном ту спячий,
Лемку,
Хто приде ку тобі?

Хто ся буде за тя молил?
Хто засьвітит сьвічку?
Із чатины вінец зложыт,
Зелену яличку?

Твоі діти гет, далеко
Одыйти мусіли,
Вічным сном отуленого
Тебе ту лишыли.

---

* *без старости* – без старунку

Тебе ся не тыкал розказ
Оставити землю.
Гнеска ся не тішыш дітям,
Ты тішыш ся терню.

На землици своій рідній
Ты вырастал з терньом
І терньовом тіш ся ружом.
Ты Дома. То лем сон...

Опущене лемківскє село

Позарастали стежкы
Выходжены Лемками,
По якых ходили
Хлопці за дівчатами.

Хлопці за дівчатами
Од села до села,
Вшыткы стежкы бурья,
Ой бурья Вісла змела.

Не дзвонят дзвоны в церкви,
Неє Божой Служьбы,
Не чути весіля,
Не затанцує дружба.

Тихонько, без сьпіву
На лемківскій поляні,
Царочкы порожні,
Пусто в каждій стайни.

Старий пес не забреше,
Ґазда го не спустит,
Ретязка заарджавена,
Цілий двір ту смутит.

Смутний погляд, Боже,
На опущене село...
Яка ту была радіст,
Як ту было весело.

Вертаня Лемків

Надходит весна,
Прилітуют ластівкы,
До рідного краю
Вертают ся Лемкы.

Так як за часів давных
Ізраільтяне з Вавилону,
Вертают ся Лемкы
До свойого Дому.

На землю опущену,
Землю бідну,
Але землю свою,
Землю рідну.

До своіх рідных Карпат,
Ту де рідний Бескід,
Де жыли дідо, баба,
Де жыл іх прадід!

Цілую тя рідна земле,
Земле моя мила,
Хоц я был далеко од тебе,
Ты все мене гріла.

Земле, ты найдорожша,
На тобі жыти буду,
Оброблю тя, земле наймильша,
Твою неорану груду.

Обновлю тя, земле моя,
Хоц біду буду терти.
Вернул єм ся до тебе,
Бо ту я хцу вмерти.

Русиньска мати*

Юлії Дошна

Благословена тота мати,
Котра родит діти,
Яка свойому народу
Не даст загынути.

Шестеро діти породила
Наша мати Русинка,
Прекрасну, любу пісню
Принесла ім до вінка.

Носила на своіх грудях,
Тулила до серця,
В своіх співанках співала
Про русиньского вітця.

Роснийте діти моі,
Мало Руснаків на світі,
Не забудте рідне слово,
Не дайте му загынути.

О, Русиньска Мати,
Полна благодати,
Жый, роди в Божій славі,
Жебы Русины не пропали.

Споминка на Талергоф

В Талергофі, в чужым краю
Страждают Русины,
Мучены там, катуваны,
А вшыткы без вины.

Чом то, Боже!?
Чом так терплят,
Чом сут катуваны?
В чужым краю, в чужым світі,
Далеко од мамы?

То за своє, рідне слово!
За свій святий обряд,
То за свою отчызнину –
За ню они терплят.

Не прилетит жаден пташок,
Ни голуб почтовий –
Як там дома отец, мати,
Жебы він ім повіл.

Терплят вітці в Талергофі,
Ждут діти маленькы.
Вшыткы они замучены!
Чом так терплят Лемкы?

Божа воля? Божа сила?
Чом Лемкы страждают?
Чом не годни республикы,
Кєд інчы єй мают!

***

Рокы ідут, рокы летят,
Гнет і нас не стане.
Але памят Талергофа
В нас на все остане.

---

* *Русиньска мати – єм написал кед я ся стрітил з Юлійом Дошном. Она была в Спишскій Старій Веси зоз дітми – ансамбльом, де красні співали* (аднотация Автора в листі до редактора „Бесіды"). О выступах в Спишскій Старій Веси писало ся в „Бесіді" (нр 6/111/2009, *Руснакы сьпівают під Пьєнінами*).

ІГУМЕН ШТЕФАН

Крест

Боже
як ся спасти
Ци не помылил єс мя
з дакым інчым
Тот крест што єс мі дал
то направду тот
котрий двигати мам я
Не сьмію ся сомнівати
в неомыльнисти Твоій
Господи
але чом
він такій тяжкій

Паки і паки

Іщы і іщы раз
прошу Тя Господи Боже
змилуй ся
надо мном грішным
помилуй мя Боже
і очыст гріхы моі
Не смотр
мій Великій Боже
на моє зле поводжыня
лем повідж слово
Одпущают ся гріхы твоі

Ани я

Боже
як я Тебе любю
знаш лем Ты
А як Ты мене любиш
того не знам
ани я

Шыбениця

Распний, распний Єго
так кричал
нарід выбраний
штобы забити Невинного
на дереві ганьбы
По столітях так розпинали
нашых бідных Руснаків
в Ізбах на Лемковині
конфедеракы

Леґенда о Велькій Пятници

Коли жыди Ісуса Христа уж на мукы засудили, наказали двом посіпакам піти до ліса і зрубати дерева на крест і інчы нарядя мук.

Наострили посіпакы сокыры, запрагли волы до воза і выбрали ся выконати свою підлу прислугу. Кєд лем гвощли до ліса, дерева дораз вшыткo пречули, тяжкі жаль стиснул іх серця, бо жадне з них не хтіло быти нарядьом мук для свого Сотворителя. Зашуміл зеленым конарьом цілий ліс, поплынули з листочків каплі росы – слез. Заплакал ліс. Зачали роззерати ся посіпакы, котре бы дерево стяти – зрубати. І нараз завмер ліс зо страху і болю, ни єден не дыргнул листочок. Лем величезний дуб не втримал ся і проятым шумом зашуміл:

— Гей, люде, та хто вы, што свого Спасителя, свого Сотворителя замучыти хцете? Та-ж того і звірина жадна бы не зробила!

Тот шум – крик проятий старого дуба звернул на себе увагу посіпаків і они згідні вырекли:

— З него буде крест!

Зачали рубати. Зітхнул глубоко старий дуб, смутным шумом зашуміл – промовил:

— Боже Великій! Буд милосердний для мене, не дай мя ужыти на Твою муку. Адже я ани недостойний того, жебы Твоє святе тіло спочыло на мі.

„Така моя воля – почул ся голос з неба – штобы сполнили ся слова пророків і сьвіт был спасений. За тоту послугу рід твій міцнійший буде од вшыткых і должше од вшыткых прожыє."

— Кєд так, та най буде Твоя свята воля — і такой мертвий впал на землю.

Зараз при дубі росла тонька, погынава трепота.подабала ся посіпакам і они хтіли ю зрубати. Але трепота мягкым, дівочым зітхнула:

— Матір Божа, ратуй мене!

І Божа Матір ю выслухала. Дровно єй выдало ся ся посіпакам за мягкє і они лишыли єй в спокою. Єднако трепота так ся ожезла – встрашыла, што од того часу заєдно тремтит, трепле – шелестит листочками, хоц і нее вітру.

Попри трепоті росла ліщына. І хоц плакала она гіркыма слезами, посіпакы і так стяли ю на скыптр для Ісуса Христа. На памятку же, тых велькых і щырых слез, казал ій Господ родити оріхы.

Подальше ріс высокій, кріпкій бук. Смотрячы, што коло него ся діє, хтіл рунути на землю і привалити своім тягаром тых злочынців – посіпаків. Та гордий был, не просил, не благал. Тоту надію лем мал, же прилетит шугай – вітер, же му поможе, але вітер втиснул ся до дудлы і тихо сковынчал зо жалю. Кремезне коріня не пустило бука зо землі. А посіпакы двигли сокыры і стяли – зрубали.

Недалеко росла береза біла. Розпустила волося – віточкы, благала – молила Божу Матір о милосердя і посіпакы помилували ю.

За березом росла терка, наіжена кольцями і зато сьміла, одважна. „Чом бы-м ся мала бояти? – думала – адже на нич ся ім не придам." За тоту зуфаліст стрітила ю страшна кара. Посіпакы якраз стяли ю і з єй терня выплели вінец для Ісуса Христа, котрий ранил Його пресвяте чело. З деревця теркового зробили рукоят до батога, котрым мали бичувати найсвятійше тіло Спасителя.

Од того часу і по ныніщній ден вшыткы дерева в тоту ніч, зо Страстного Четверга на Вельку Пятницю, барз жалібно плачут. Шумят великым шумом, протікают росом – слезами. А терка – повідают стары люде – заводит цілу ніч проятым чловечым плаканьом.

Вказал ся приготовлений през выдавництво ***Рутенус*** з Коросна репрінт передвоєнной етноґрафічной працы авторів Яна Фальковского і Василя Пашницкого пн. ***„На лемківско–бойківскым пограничу – етноґрафічний зарыс – з 1 мапом, 29 ґравюрами і 9 таблицями. Львів 1935" – (Na pograniczu łemkowsko–bojkowskiem – zarys etnograficzny – dr. Jan Falkowski, dr. Bazyli Pasznycki z 1 mapą, 29 rycinami i 9 tablicami, Lwów 1935)*** **– reprint, wydawnictwo Ruthenus, Krosno 2009.**

Хочу звернути увагу заінтересуваным чытачам на тоту працю, як на інтересуючу, богату в відомости а при тім едиторско красні выдану. Офіцина користаючы з можливости сучасной технікы і докладаючы старанности дала чытачам діло, котре мож студиювати з великом приємністю з огляду і на тот фантастычний рівен друкарскій і на мериторычний зміст.

Што в тім томі найдеме? Авторе публикують в ним результаты своіх терновых вывідувань перепровадженых в 1934 році на так званым лемківско-бойківскым пограничу. Дослідникы поділили ся працом в тот спосіб, же в терені видами материяльной культуры занимал ся **Ян Фальковскі** – доктор етнольоґії Львівского Університету з походжыня Поляк, зас явисками суспільной і духовой культуры **Василь Пашницкій** – Русин зо Станіславова, язык-кознавця – вчений, котрого драматычний жытьопис вартат припомнути. Народил ся в 1903 році в селі Вовчынец, тепер в меджах міста Івано-Франківска, вмер розстріляний в червци 1941 рока. Скінчыл станіславівску українску державну ґімназию. Коли мал 15 років зголосил ся на добровольця до Українской Галицкой Армиі (УГА). Бил ся з Поляками потім зо Совітами.

Был пристрастным бібліофільом, зобрал велику бібліотеку, вытрачаючы при тім вшыткы зароблены пинязі на книжкы. Тота любов до книжок была в кінци причыном його смерти. В 1927 р. принял ся на філософічний факультет Львівского Університету. Зобрал гідні фолькльорных, етноґрафічных а передовшыткым языкознавчых материялів. На основі іх выдал в 1935 р. разом з Яном Фальковскым інчу книжку п.н.: ***„На бойківско – покутскым пограничу (промежы)"***. Од 1936 р. остал контрактовым учытельом приватной українской ґімназиі в Станіславові. З приходом Червеной Армії Васильови Пашницкому в 1939 році доручено зорґанізувати областну бібліотеку. За зберігання в бібліотеці так званой ,,контрреволюцийной" літературы был звільнений з роботы, а в червци 1941 р. заарештуваний і замордуваний в станіславскій тюрмі через Совєтів. Місце похованя невідоме.

Про долю етноґрафа Яна Фальковского знаме іщы менше. Його постать є нам приближена лем през його досліджыня і писарство. Отже єст він автором численных прац науковых, причынків, рецензий і артикулів публикуваных перед війном в науковым часописі ***„Люд" – „Lud"*** – орґані Польского Людознавчого Товариства, серед них нпр.: ***„Нарядя рыльцьового тыпу"***, Львів, 1931 р., ***„Пілнічно-східнє пограница Гуцульщыны"***, ПТЛ, Львів 1938, ст. 105, ***„Західнє пограница Гуцульщыны (долинами Пруту, Быстриці Надвірнянской, Быстриці Солотвинской і Ломниці)"***, ПТЛ, Львів 1937 р., ст. 170.

В передмові до „На лемківско-бойківским пограничу" авторе пишут про свої заінтересуваня і про короткій час досліджень: *...так возникла праца, котра яскраво доводит богацтва старой народной культуры на карпатскых теренах...* і подают вельо етноґрафічных фактів, дотля цілком незнаных. Правда, товды были незнаны, бо през авторів одкрываны, а і гнеска лем завдякы іх праці мож іх на ново одкрыти. Але така доля стрітила не лем культуру Русинів. Мам таку рефлексию. Памятам, коли-м чытал працы жыдівского історика Маєра Балабана (Majer Samuel Bałaban 1877-1942) автора помниковых науковых прац з жыдівской історыі і етноґрафіі, о традицийным жыдівскым облечыню **хасидів** писал – *якє оно є, не ма што писати, бо є так повселюдне, же каждий може його видіти і не є што ся о ним гідні розписувати*. По другій війні про жыдівскє облечыня не было як писати, бо ся оно не сохранило. І так неєдна таємниця „полішыняля" – стала ся правдивым секретом, котрого юж не мож зреконстуувати.

Матерялы зобраны през нашых дослідників остали. Хоцкі гнеска сут они історычны і не мож такых тереновых вывідувань поновити. Дост повісти, што авторе, як єдны, східні етноґрафічны границі Лемковины умістили за Великым Ділом, навет не на річці Солинці як інчы, лем, операючы ся на аналізуваню мовы і материяльной культуры і Лемків і Бойків, навет на Сані. Выріжняют част територыі де мішают ся прикметы лемківскы з бойківскыма, села де, як дослідникы пишут, є перевага лемківскых прикмет, і тоты де мож выдіти іх зниканя. Што є інтересуюче, зберали они свої материялы на терені сел тзв. Замішанців і сел котрых інчы дослідникы числят за долинянскы нпр. Тырава Волоска, Тырава Сільна, Дубна, Фалиівка, Лалин, Юрівці, Чертеж, Новосілкы ци Дубрівка під Саноком і там нашли численны проявы лемківской культуры.

Іх аналіза може быти для декотрых **неодкрывча і банальна**, коли пишут про тзв. територию зниканя лемківскых прикмет над Саном в селах положеных при полонинах видят тото зниканя не як приниманя през тых Русинів прикмет бойківскых але інчых, до тых неподібных. Як пишут, може тото явиско быти поводуване інчым родом ґаздуваня на тым терені опертым головні на лісовым господаруваню і приниманю нпр. выробів материяльной культуры з дальша.

Найвеце місця дослідныкы посвятили на описуваня материяльной культуры і традицийных ремесел. Але і суспільна і духова культура сут шыроко запрезентуваны. А серед них такы „рарытасы" як народня юридыка, віруваня в духы, ворожбы ци чаруваня, лічыня, знаня і народны оповіданя.

Сут тіж чудны (і контроверсийны) погляди на тему сакрального мистецтва на Лемковині, пишут што *„...на граничній территорийі од Сану* (на захід прип. мій) *а аж і за Сан находят ся церкви в формі костелів,* ***типовы дла лемківской территорийі...***" В кінци книжкы заміщены сут іщы два занимаючы розділы назвиска (през авторів названы – народны презвиска) з ліского і саноцкого повітів і словничок. Мож найти в працы іщы красны фотоґрафіі і рысунки. ⇨

Рекомендую тоту лектуру вшыткым чытачам. Наказую чытати помалы, робити записки, делектувати ся знаньом авторів. Гнеска науковці так не пишут, бо сучасна наррация і науковий дискурс є інакший. Тото што Фальковскі і Пашницкій написали колиси на єдній стороні, тепер авторе тот сам зміст годни змістити што найменьше в цілым розділі. Отже доцінте труд дослідників. Моім субьєктивным зданьом етноґрафа то єст єдна з лектур обовязковых каждого Лемка. Жычу вшыткым задоволіня і мылых вражынь з лектуры.

Богдан Ґамбаль, етнолог

Пост скріптум :
Книжку найліпше купити безпосередньо в выдавці на інтернетовых сайтах: www.ruthenus.com.pl, ціна бл. 30,00 злп.

РІЗДВЯНА ЯЛИЧКА. Лемківські різдвяні легенди та перекази, автор-упорядник Марія Горбаль, художник Марія Янко, Выд. Національна академія наук України. Інститут народознавства, Львів 2009, с. 40, ББК Ш3(2=1Ук)-61

Прекрасне выданя. Гейбы то лем чотырдесят сторін, правда – формату А4, што пререрахувати на обычний книжковий формат дало бы сторін осемдесят, але не в кількости сторін ту діло. Леґенд выданых маме так мало, же кажде нова ластівка на тій ниві є перлинком. А іщы така ластівка як тота. Кольорова аж до плясаня очи. Кольорова лемківскым, рідным сьвітом. Гейбы Ісус Христос вродил ся на Лемковині (Неґры гварят, же Адам і Єва были сотворены чорныма, лем кєд пополнили переворотний гріх, на видок Господа Бога зблідли зо страху). Божа Матір – як і на іконах намалюваных Марійом Янко – обовязково в оплічати з лемківском вышывком, в лайбичку, в угерскым плісуваным кабаті. Святий Йосиф в сивавых холошнях, в кєрпцях, в лайбику, з чугом на раменах, зо шапко-калапом на голові. Выпиш, вымалюй – Федор Ґоч стоіт, лем му бороду зголити. Аж і верблюд позерат до потічка на тлі лемківскых хыж, лемківскых гір. Речете, горы сут – горы! Неправда тому. Горы сут двоякого роду – лемківскы і нелемківскы. І так тіж вызерают на Марии Янко малюнках.

А текст? Акуратні – текст! Адже він є, мал бы быти в книжці – бодай і для діти – домінантом. Ту вміщено текстів 16. Такых, на страничку, на піл, а і на чверт страничкы. І по правді, веце ту короткых переказів як леґенд в полным смыслі. Та цінны они. Записаны векшістю Марийом Горбаль, але тіж через Івана Сенько, Ярослава Пастернака, славного етноґрафа Володимира Гнатюка та о. Стефана Венгриновича. Дакус лем чудує, же кєд выдавцьом є Национальна Академія Наук Украіны. Інститут Народознавства – не приведено (бодай в кінцьовых однесінях, жебы тым не морочыты головы діти) інформаций – од кого, од жытелів якых сел записано тексты.

Мене, як все порожнього, поґыдзґала аднотация під Байком *про золоті пір'їнки* – „лемківський текст Петра Мурянки, переробила Марія Горбаль". Є то *Байка о златых перцях*, свого часу опубликувана в „Лемківскій Ластівочці", о чым… може не до чыста з порожньости пишу, бо...

Мария Янко в листі залученым до пересылкы мриє о тым, жебы сесы лемківскы різдвяны леґенды і переказы выдати по лемківскы. В додумці, очывидні – выдати ту (гын) в нас, бо гын (ту) не барз ся даст. То дакус смутна очывидніст, та для нас... радісна тым: же маме не лем згоду, а і велькє жычыня ілюстраторкы – котра страшенні-престрашені дуже ся при тым наробила – на выданя, выданя так потрібне нашым Лемчатам. Вірю, же і згоды Авторкы-упорядника (тіж авторкы цінного труду *Різдво на Лемківщині*, представляного в своім часі на нашій „Выдавничій Поличці") – п. Марії Горбаль удостоіме ся. Товды бракує нам лем спонсора! Знам, же Выдавничу Поличку не чытат вельо люди, але тоты што чытают – поможте рушыти... головами.

Ярослава Галик, ЛЕМКІВЩИНА – КРАЙ НАШИХ ПРЕДКІВ, Выд. Місто НВ, Івано-Франківськ 2009, с. 190, ББК 63.3 (4 УКР) г 15

Лемківщина – край наших предків то наступна выдана на Украіні (вышло іх там пару) книжка переселенця, ту уж потомка, о своій давній отчызнині. Інча од інчых, бо не є то дочыста моноґрафія села предків, хоц Авторка за сруб має рідне гніздо – Ростоку Велику (і по части Верхомлю Великку). В деякій мірі мож бы мати книжку за моноґрафію роду (Репелів з Ростокы В., по діду і Дзюбиньскых з Верхомлі В., по бабі), але дії родины становлят лем част, хоц, найвекшу, труду.

Кєд ходит о части, розділы – поза вступныма і завершаючыма – сут два. Перший то *Родом з Лемківщини. Короткий нарис про історію Лемківського краю* (не такій короккій, кой вміщат ся медже сторонами 14 – 87). Другій – *Доля лемківського роду Репелів-Галиків на зламі депортації* (мама вышла за Галика/Ґалика) – медже сторонами 88 – 185.

Кукнийме до першого розділу. Лем кукнийме, хоц мож бы писати барз шыроко, бо ціла книжка не є з роду тупых, писана передовшыткым велькым серцьом, а за тым крачат неодмінні і субьєктивізм, з субьєктивізму же родит ся контроверсия. І мож ю заправды ту найти. Як – для приміру – такы речыня: *У Криниці була дерев'яна лемківська грекокатолицька церква, яка згоріла разом з актами перед 1651 роком. На її місці спочатку була поставлена невелика мурована каплиця. У 1651 році в Криниці була заснована греко-като-*

лицька парафія. Не будеме ту входити в дискурс, аже Авторка сама себе необачні „впустила в малины". Лишме історичну стряску, призрийме ся великій аж до гордости любови Лемкыні до свого роду, до свойой землі, до свойой культуры. Місцями аж чудной в сударіню з абсолютном, канонічном „свідомістю" Авторкы (Ростока уж до войны, як єдна з кількох сел Лемковины была „свідома"). О кілко іщы во вступі Авторка пише: *Чому ми в дитинстві відчували себе чужими серед місцевих українців, бо розмовляли лемківським діалектом і мали інші звичаї?* – то серед історичной части гварит: *У 1736 році лемко Іван Прислопський з Кам'яної, правнук місцевого пароха Теодора Прислопського, переклав на лемківську мову і написав кирилицею Псалми Давидові (...). Вже тоді існувала* ***літературна лемківська мова***. (с. 35 – підкрисліня моє – П.Т.). Абстрагуючы – зас – од наукового дискурсу, треба ствердити: в „лемківскій" Україні такє переконаня то рідкій птах. Вшыткы такой авторы, кєд прийде ся перевести лемківскій текст на украіньскій, страшенні мучат ся з аднотацийом (пізрий тіж горі, на омовліня попередньой книжкы), боячы ся похоснувати слово *переклав / -ла*, бо то уж бы вызерало, же то не діалект а окрема *мова*, язык.

Гордіст лемківством выкукує з каждой страны розповіди Ярославы Галик о своім роді. Гордіст з любови до отчого краю, села, обыстя, гордіст з розуму-розвагы Лемка, гордіст з достатку. Аж милий усьмішок являт ся на лици чытача, кєд Авторка называт свого діда *пан Репела Петро Іванович*, свою бабу – *пані Репела-Дзюбинська Теодора Антоніївна*. В інчым місци бабу зове дідичком, бо мала в Вірховни 30 гектарів ґрунту. Ярослава Ґалик, внучка – в часі і в краю, де слова „пан", „дідич" одпейоратывнили ся по роках вельской смуты – гейбы хтіла дати до зрозумліня тутешнім: мы не были лебо хто, мы были кымси! ...І приходит мі на мысель стрічка з чудового, новонайденого, незнаного дотепер верша Івана Русенкы:

Як єм был за Сяном –
То был єм си паном,
А ту, коло Збруча,
Біда мі докучат.

Гнеска, хоц в Україні дале нелегко, біда уж не докучат. Серед інчых жыє мудрым, достатнім і гордым шырокій рід Репелів-Дзюбиньскых-Галиків. Жыє такым, якым ся гын жыти даст.

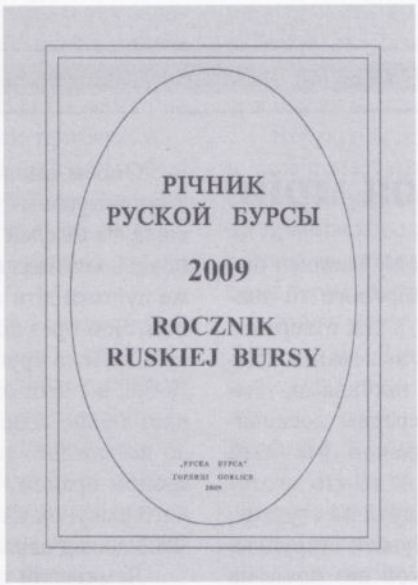

РІЧНИК РУСКОЙ БУРСЫ / ROCZNIK RUSKIEJ BURSY 2009, ред. Олена Дуць-Файфер, Выд. „Руска Бурса", Ґорлиці, с. 194, ISSN 1896-222X

Понеже місця мало мам, подаю лем найважнійше – зміст Річника:

- *Уж сме на своім. Декотры дале в тото не вірят* – О. Дуць-Файфер;
- *Зелена вічність поезиі Богдана Ігоря Антонича* – О. Дуць-Файфер;

Документы:

Писма в справі одданя маєтку Рускоій Бурсы в Ґорлицях (...);

Дискурс:

- *Cerkiew w Polanach. Z dziejów konfliktu wyznaniowego na Łemkowszczyźnie* – S. Dudra;
- *Ekwipunek na ostatnią podróż. O wyposażeniu zmarłych na Łemkowszczyźnie* – M. Graban-Butryn;
- *Стежками днешней русиньскоій літературы (в Словакії)* – А. Блыхова;
- *Ideologia etniczna Rusinów Karpackich – ciągłość i zmiana* – E. Michna;
- *Rusińskie Zakarpacie – przestrzeń pogranicza niedostrzeganego. Symbolika ojczyzny w konstrukcie tozsamościowym Rusinów Karpackich – M. Lachowicz*;
- *Мушыньскы маляре ікон в XVII столітю* – Зофія Шантер.

Інспіраці:

Пробы пера А. Рыдзанич, Е. Лучейко, М. Вільчкєвіч, В. Дуць, А. Ґох.

Рецензиі і справозданя:

- *Прінцовы галушкы. (...) Угорскый Сімпліссімус* – Василь Турок;
- *Карпатска менніпея. Представліня „Прінцовы галушкы" Русиньского Театру ім. А. Духновича а теория Михаіла Бахтіна* – Е. Казьмєрчак;
- *Пантеон Зеленоій Лемковины* – А. Рыдзанич.

ЛЕМКІВСКІЙ РІЧНИК 2009, ред. П. Трохановскій, Выд. Стоваришыня Лемків, Креница – Ліґниця 2009, с. 192, ISBN 978-83-927395-1-7

Вышол, правда, пізно – як і *Річник Рускоій Бурсы* – але міг быти представлений уж в попередній „Бесіді". Та гын мали мы тематычний куплет, на хтіли мы го ділити, зато даруйте опізніня.

Гварю, мрийливий, натхнено, як бы то Вы аж так окропечні ждали на *Лемківскій Річник*. Знам, знам, же він не є уж так інтересуючий, так ріжнородний, богатий тематыком як давнійшыма роками. Но але є, выходит дале і штоси лем *го* ним (як гварили Білцаревяне) найти мож.

Того рока здомінувала го річницьова тематыка Стоваришыня Лемків. Во вступі написане:

„Образує речены діяня (СЛ) хроніка *XX років Стоваришыня Лемків*, поміщена в тым річнику. Та округлу річницю посвячаме особливі Театрови Стоваришыня Лемків, публикуючы в цілости вельку, во всякых аспектах, драму Андрия Копчы *Одтяте коріня*. Округлу річницю одзначыли тіж часопис і Выдавництво „Бесіда". Та, беручы до увагы окріслений окремыма вымогами обьєм альманаху, не маме уж на тоту тему місця. Посвячаме ій прото річник лем умовно, символічні."

Я нагварям, барз нагварям до лектуры драмы А. Копчы *Одтяты коріня* (повинно быти „одтяте"; тото коріня, тоты корені). Тіж і тых, котры виділи драму на сцені. Вартат іщы раз прислухати ся Злому в його шаленых, анцикристскых воплочынях (wcieleniach). Направду вартат! **(пт)**

Краківскій Бурсак

❁ КРАКІВ – СТОЛИЦЯ КУЛЬТУРЫ НЕ ЛЕМ ПОЛЯКІВ ❁ СТУДЕНТСКА СТРАНИЧКА ❁

Учытелюваня – моя мрія

Учытель будучности, учытель XXI віку повинен быти прирыхтуваний до вчыня вельовымірового то значыт автономічного, вільного, творчого, а тіж отвертого і самодільного чловека. Ма формувати выхованка згідні з його потребами, заінтересуванями, поставами, темпераментом і здільностями. Ма без перервы досконалити ся інтелектуальні естетычні і моральні. Ма быти проєктодавцьом власного програму, а не вчыти «готовых» знань з підручників. Учытель ма: дути на студене, сонечні ся усміхати, загрівати духа, одсувати старункы, сіяти щестя.... – так мя вчыли през такой пят років на нашым Краківскым Педагогічным Університеті.

І тепер станула єм пред будынком школы, уж не як ученник, а учытель. Чудне то было почутя. Маленька, але приємна школа в Ґладышові витала ня усміхами веселых, охочых до співпрацы діти. Як укладала ся тота співпраца? Уж другого дня, стрітила мя пригода. До тепер ся смієме, же діти ся на нас одраз познали і хтіли нас вышмарити зо школы. Разом з мойом приятельком остали сме попрошены през священника о припильнуваня діти на гімнастычній сали, а же была то наша лемківска група, охочо сме на тото пристали. Вшытко было файні до часу перервы. Коли лем почули сме дзвонок, одраз до салі впала громада діти з цілой школы. І товды власні вшытко барз скоро зачало ся діяти. Пилка літала по цілій шырокости і долгости салі. Діти як мурянкы были всяди, же не мож было зауважыти де хто і што робит. Подумала єм товды, же то власні сут врокы основной школы. Нараз, ани єм ся не обізрила, коли пилка нашла ся на... моім лици. Вшытко втихло. Закля єм ся зорєнтувала, што ся стало, перестрашены діточкы не знали, де ся сховати і што зробити. Пізрила єм на землю, де лежали цілком розвалены моі окуляри. Не важне было тото, же летіла мі кров з розтятого носа, а око зачало приберати кус векший розмір як повинно мати, найгірше было тото, же нич єм не виділа. Не на жарты перестрашена, подумала єм, же без окулярів не буду могла вчыти, бо навет діти в клясі не взрю. През цілий ден ходила єм з одбитом пилком на лици, а ціла школа смотрила на мене чудні і вказувала пальцми. Вшытко ся на щестя добрі скінчыло. А нежданым хосном цілой бревериі было тото, же малий розбійник был од того часу нашым найгречнійшым і найбарже актывным учеником. Часом учытель мусит ся просто посвятити для добра справы.

Не во вшыткых єднак будили сме респект. Од єдной учениці дознали сме ся напримір, же сме уж стары. Кус нас тото зачудувало, бо думали сме, же молодо выглядаме, але пізріня діти не даст ся ошукати. Тым способом, завдякы малому дівчатку, усвідомили сме собі, же час взагалі ся для нас не затримал і же до молодых уж не можна нас зарахувати. Щыріст діти, як видно, може быти заскакуюча.

Окрем шкільных занять повело мі ся брати участ в організуваных в Рускій Бурсі варштатах для діти. Поіхала єм як єден з опікунів. Кус єм ся бояла, бо барз одповідальна задача стояла предо мном. А вшыткы знаме, же пустити діти на отворену обшыр рівнат ся з армагедоном. Лем през першых пару секунд мала єм в своім засягу цілу мою групу, а пак ... гуляй душа пекла не взриш. Добрі, же діти охочо анґажували ся в конкурсы, де хоц през хвилю сідили в єдным місци. Очывидно, треба было до каждого підходити бо каждий хтіл ся похвалити свойом працом. Каждого тіж треба было запевнити, же його рысунок є найгардійший. Інтересуюче то было для мене досвідчыня, котре привело мі вельо радости.

Лемківскій язык дає нам особливу можніст сполніня ся в роли учытеля XXI віку. Скоро ся вказало, же неє што рахувати на підручникы, бо добрі знаме, же іх наклад є ограничений, не маме за барз в чым выберати. І гев задача для нас молодых будучых учытели. Створити свій програм. Мушу повісти, же є то великє вызваня для нас початкуючых і недосвідченых. Ци сме дали раду в 10 дни заінтересувати діти нашым вчыньом, ци подабали ся ім занятя...., не мі уж тото оцінять. Треба повісти, же мали сме вымагаючу публику. Діти лемківскій язык мали преважні барз пізно, на шестій, семій, а і осмій лекциі. Вымагали од нас полных емоцийной експресиі занять. Треба было лучыти забаву зо вчыньом. Рівночасно преказувати основы знань і бавити. Нам будучым учытелям лемківского языка не буде легко. Свойом поставом мусиме заохочуваати до вчыня, вказувати красу рідного языка і потребу выражаня почуть по свому. Дало ся взріти, же часто діти лем на лекциях лемківского бесідували в рідным языку. Єсли родиче не вказуют молодому поколіню вытоптану през предків дорогу, то нашым обовязком є закореняти в них лемківского духа. Треба ся барз старати, бо очывидно, конкуренция всякого роду, в тым тіж в постаті атракцийного вчыня українского языка, не спит. Діти то лем діти, любят барже тото, што приємнійше і выгіднійше. Од нашой поставы і нашой думкы, як вести тоты занятя, залежит, в котру сторону підут малы Лемчата. Вшытко іде до переду - загальны вымогы ставляны пред учытелями, але тіж і сами діти, котры сут шораз здільнийшы, мудрійшы і барже вымагаючы.

Лишу наразі роздумуваня над формом вчыня, бо хтіла єм іщы звернути увагу на систему веднія самых занять. Не лем сам спосіб вчыня є для нас вызваньом, але і тото в якых обставлінях тоты занятя сут ведены. Мало хто може знає, же окрислены през Міністерство Народовой Едукациі ограничыня в творіню груп ведут до того, же рівночасно в єдній клясі вчат ся ріжны віково і о ріжным рівни языковых знань діти. Є то клопіт, бо не даст ся добрі навчыти, коли не можеме посвятити вшыткым такой самой увагы. Што з тым зробити? Певно нич, бо декотрых порогів ся не даст перескочыти, лишат ся лем роздвоіня або навет розтроіня нашых сил.

Школа в Ґладышові дає можніст розвитя нам як учытелям. Є з кым працувати. Высоко оціням тіж заангажуваня педаґоґічного кругу. Стрітили сме ся з милым принятьом працівників школы. Могли сме рахувати на поміч і сердечне слово. В тым місци хтіла єм особливо подякувати Пані Данути Дзюбині за миле принятя, опіку і цінны педаґоґічны рады. Найважнійший єднак был для нас усміх задоволеных діти. Приємні было, коли по занятях з лемківского на шкільным коритарі дало ся чути рецитуваны вершы ци співанкы, котрых вчыли сме на занятях.

Ци поведе ся мі продолжувати ледво зачате діло? То лем предсмак того, што може мя ждати. Але, полна надіі і добрых думок рахую, же не лем єдно зерно было мі дане засіяти, але же буду могла колиси засіяти іх більше і позберати уроджай. Же буде тяжко? То нич. Як будучий учытель XXI віку ставлям собі за задачу вчыти, бавити, усвідамляти і кєрувати на рідну дорогу силу того народу: молодеж і діти. Ставлям собі высокій поріг до саморозвитя і поріг тот хцу перейти.

Настка

І што мі днес речы.... коли за три місяці....

Колиси Ґустав Герлінґ – Ґрудзіньскі повіл, што люде сут поділены на мудрых і інтелігентных. Пак додал, што не є можливе получыня тых двох примет.

Выбераючы лемківску філологію, подумала єм, же треба ся деси «завісити». Такій підхід не є ани інтелігентний, ани мудрий, бо чловек повинен ся занимати тым, што го інспірує і завдякы чому буде чул ся сполнений.

На єдных з нашых першых занять отримали сме лемківскы імена, котры служат нам до тепер. Студенты першого рока – як то поважні звучыт. Штобы дати рады, все были сме барз пильныма ученіками. Здетермінувана, часом понаднормова – по ночах чытала єм «Звіриньску школу», штобы опанувати принципы вымовы «ґ» і «х». Што як што, але треба підкрислити, што студенты з выжшых років все были барз помічны.

Перша сесия, першы іспыты. Ци сесия є для студента стресуюча? Гей! Часто є она як Апокалипса в Библиі. Щыро бесідуючы, мы бідны студенты думали, што лемківскій язык буде лем «додатком» до руской філології, але глубоко сме ся мылили. Перспектыва подвійной філології переполняла нас страхом. Претіж відомым є, што студент приходит на студия вчыти ся, але тіж ся кус побавити, корыстати з жытя, а наш плян был барз напятий. Мали сме часом подвійну кількіст іспытів, прото, не даст ся скрыти - было нам тяжко. Денекотры перенесли ся на руску філологію, але на жаль, ци не на жаль, не вшыткым ся повело. Част з нас не вытримала психічні, часом фізычні і просто «здезертували». І такым способом на четвертым році остало ся нас осмеро (в тым студентка з выжшого рока, котрій барз сподабала ся філологія і рішыла повчыти ся єден рік веце).

На четвертым році мали сме оказию кус поподорожувати. Цілом філолгійом, і не лем, поіхали сме на дві крайознавчы і культурознавчы прогулькы. На першій з них – в Пряшові, окрем приємной атмосферы на університеті, в музею, а тіж інтересуючого спектаклю в Театрі ім. Духновича, до найважнійшой атракциі нашого вільного часу можеме зачыслити прогульку по пряшівскым гіпермаркеті Теско.

Вертаючы до нашой «візытациі» на університеті, то в часі почастунку по як же пасийонуючій лекциі русиньскоґ ґраматыкы, мали сме можлівіст выповісти ся до пряшівского радила. Студент як то студент, в теперішніх часах барз несмілий, прото праві нихто не хтіл ся за барз одзывати.

Другу нашу прогульку можеме назвати «Райдом по Лемковині». Завдякы тій прогульці дознали сме ся вельо новых річы, і мали сме можливіст зіткнути ся «на жыво» з чымси, што знали сме лем з книжок і оповідань нашой Пані Дохтор.

В часі бытя в скансені в Саноці стрітила нас барз приємна несподіванка. По перше смотрили сме на лемківскы церкви і хыжы і могли сме познати ближе лемківску культуру, а по другє старшава Пані провідник думала, што сме ґімназисты, цілый час звідувала ся нас ци маме по пятнадцет років, і якісым чудным трафом не могло до нєй дотерти ківко направду маме років, прото бесідувала до нас як до діти, што мі ся особисто подабало, бо відомо баба, то є баба, все ся тішыт, коли хтоси дає ій менше років. Треба тіж спомнути про поетыцкій вечер з Паном Петром Мурянком, в часі котрого могли сме почути його ґарды вершы, переполнены привязаньом автора до Лемковины.

В вересни, як будучы учытеле, поіхали сме на Лемковину на практыку. Найвекшым парадоксом перед тыма практыками была для нас свідомист, што лемківскы діты як носителе языка будут правдоподібні ліпше бесідувати од нас – Поляків. На щестя не такій волк грозний як го малюют. Треба ствердити, што практыкы были уданы, учытеле барз сердечны, все помічны, а діти вказали ся охочы до вчыня і барз вдячны.

Нам, іщы студентам лемківскоґ фільольоґиі остане на все, і того єм певна, дефініция дилетантызму, котра была порушана мало не на каждым кроці нашых занять.

На жаль мушу ствердити, што по отриманю дыплому, наступным пристанком на нашій жытьовій дорозі буде хыбаль огонок в бюрі працы. Свіжо впечений, ґордий абсольвент, котрый знає рускій і лемківскій в заавансуваній ступени, буде поставлений пред фактом выбору медже выкладаньом товару в супермаркеті або роздаваньом летучок в дощи. І не є то вина філології ци то лемківскоґ ци росийскоґ. То є тото, што «сервує» нам, молодым людям, польскій уряд. Абсольвент, котрый по пятьох роках опанувал, мож повісти, до перфекциі техніку як комбінувати, пити палюнку без попиткы ци скоро залатвити собі вільне в дохторя, поіхат в світ з тыма знанями і буде там формувал стереотыпове думаня про Поляка, котрий выеміґрувал «за грошом».

Підсумовуючы моі, думам, же субєктывны спомины, приходит мі на думку зас цитат Ґустава Герлінґа – Ґрудзіньского: *«Але ци може бытии векша мука як наше усвідомліня собі, што тота надія была лем міражом розбужденых страсти...»*.

Афія

Подорож Ваня Гунянкы і Мистер Фецка

Мистер Фецко: Ідеме мы із Лабовы през Нову Вес до Ростокы, а з Крижівкы аж до Гуты; ледво уж ставяме крокы, мусіли сме зняти буты. Вітру неє, сонце пече, а з нас вода цюрком тече. Оберковты сме сой зняли і при фосі посідали. Ваньо гварит: – Де підеме, до Мухначкы ци Креници? Я повідам: – Не знам, реку, але певно до Тылича. – Але ід же тіж чловеку! – Так Гунянка на ня скричал, тай ся зачал на ня дути і свариме ся на пути. – Што там такє маш в Тыличи, кудлатий – гварит – выпірку. Я зас реку: – Піду тади, бо в Тыличи мам фраірку. – То-то бортак – гварит Ваньо. – Іщы-с младий і зелений, вытрепали бы тя няньо! А кєд будеш ся пресперал, то тя прасну, на мой-веру! – А кєд так, то в самой річы, не быти мі гнес в Тыличи. Пошкрябал єм ся в голову і марш з Ваньом на Копцьову. Драга добра, холод в лісі, ногы босы, легко в брисі. Бо то, знате, хоц і свята, але не мож было істи, бо з хыжы сме нич не зяли, хоц мериндю нам давали. Ба-й не хтіло ся нам брати, бо горячо, мате знати. Ішли сме сой помаленькы, сыпіваючы сой пісенькы. Кєд мы пришли в Солотвины, запросили нас нонашко, дали паскы, солонины, аж пак іти было тяжко. Але хоц так было трудно, все сме пришли до Креници, меньше-більше на полудне. Єґомость уж одправили, ґаздове уж обід зіли, а дівчата і парібци на драгу сой звыходили. Шыткы мали в горцях щаву і робили сой забаву. Обливали ся навзаім, старым рускым обычайом. І нас были бы обляли, лем сме прудко повтікали. До кума, знате, Гараса. І там сме сой посідили, кус поіли, кус попили. Адже знате, же в Гараса елеґайска єст кобаса, а тіж доста всего трунку, „пила", „лина" і палюнкы. Скоштували сме шыткого. Добрі было, хвала Богу! Але такой час в дорогу...

„Лемко", ч. 18/1913

Афоризмы (о розумі)

Найвекшым даром натуры є тота сила розуму, котра возносит чловека понад власны пристрасти і слабости, дає му ряд аж і над власныма талантами і власныма чеснотами.

(Ніколя де Шамфорт)

Предкладаня розуму над щестя сьвідчыт о велькым нерозсудку.

(Вольтер)

Як чудні выглядат чловек, котрий носит загортку і ногавиці, а стратил розум.

(Вільям Шекспір)

Бортак то не тот чловек, котрий стратил розум. Бортак то чловек, котрий стратил вшытко, окрем розуму.

(Жільбер К. Шестертон)

Кєд посіданя розуму не є чеснотом, його брак не може быти преступством.

(Деніс Дідеро)

Розум возносит попри собі муры. Серце іх бурит.

(Язон Еванґелю)

Не старчыт мати розум, треба го мати іщы на тілко, жебы го не мати за дуже.

(Андре Муруа)

Не бій ся розуму што критыкує твої блуды; тот сам розум вкаже ти дорогу до іх направліня.

(Лев Толстой)

Максим і Клим

Клим приходит до дохторя і просит го, жебы пришол ґу жені, бо – повідат – має она хыбаль атак червакового одростка.

— То неможлив, преці влони вытял єм вашій жені одросток. Ци чули сте, жебы дахто мал два?

— Нім, пане дохтор. Але вы може чули уж о дакым, хто ма другу жену!?

•

Клим приходит до дохторя в своій справі:

— Ци як шмарю палюнку, папіросы і бабы, буду должше жыл — зьвідує.

— Не до кінце. Але жытя здаст ся вам вельо должше.

•

Максим приходит до трафікы по папіросы. Діставшы, чытат на пачечці: „Увага! Куриня дугану выкликує імпотенцию".

Максим, оддаючы пачечку, повідат:

— Дайте мі тоты з раком?

•

— Максим, почестуй мя циґарьом.

— Та гварил єс, же престаєш курити, Климе.

— Гей, престаю, але-м наразі лем в першій фазі преставаня.

— В якій першій фазі?

— Престал єм купувати.

•

Клим в Америці. Стоіт при постели свого богатого стрыка.

— Пане дохтор, ци остала іщы даяка надія?...

— Нияка. То лем ґрипа.

www.lemko.org
2010.06.27 13:40:23
+03'00'

МАРИЯ ҐІРОВА

Шпарливий дідо

Іде дідо з байсиґльом в цундравых ногавицях горі селом. Іде, ледво волочыт за собов якысий міх. Стрічат го жена, котрій спід ока нич не втече, і пригварят ся ґу ньому.

— Діду, мій златенькій, та што вы так тяжко тягнете за собов?

Дідо си одплюнул, повтерал рукы до діравых ногавиц тай рече:

— Знайте, жено, якоси-м не годен позерати на тото, кєд ґаздыня оскрепче компери, або зеленину і лупкы вымітує вон. Я фурт тото красні позберам до міха і вывезу на загороду до компосту, жебы был, пребачте, ґній. Бо знайте – діти сут і істи ім треба фурт дати... В осени, як вшытко пристане, придут і си берут зо загороды, што лем хотят.

А допытлива жена є допытлива тай вывідує ся дале:

— А кілко діточок мате?

— Та троє. Уж вшыткы дорослы — одповідат дідо.

— А чей сут без роботы, же вы ім так помагате і о них думате — зьвідує ся жена.

— Та де, моі діти без роботы? — хвалит ся бідний дідо. — Моі діти вшыткы троє на посадах. Пінази мают полны кышені.

Позерат жена на дідовы цундравы ногавиці тай ся не годна стримати, жебы ся не зьвідати і о тото:

— Слухайте! А ци вам хоц лем даколи придут помочы покопати загорідку, або ци дашто куплят – ногавиці, сорочку або што?

А дідо на тото:

— Чуй, та де бы я од них такє дашто хтіл. Най лем богатіют. Най ся мают добрі. А мі постарчат тоты ногавиці, што ношу до загороды, і другы, што мам од свого весіля.

(За выданьом: „Русиньскый народный календар на рік 2001")

Послухайте вшыткы люде лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

Што за бортакувата зима! В лютым был марец, а в марци – лютий. Я уж черевікы на добре до кута шмарил, а ту – маш! Не знам як там на тым Вашым за... (а може на незасыпаным) Заході, але ту в нас (я все Дома) курит і курит! Сонце за дня міцно пригріє і зо стріх цяпкат, а сьніг не чорніє. Повідали нашы: кєд ся білий сьніг тримат, та буде зима і зима.

Мі там вшытко єдно, на сіяня поля не мам, овечок з царку на лучку дзелену не пущу, черевік мі іщы постарчыт, але ся старам. Же будеме з Плащенницьом попри церкви по сьнігу ходити. ...А вшытко прото, же Великден того рока разом з латинянами. Нашы повідали (они хоц што повідали), же кєд найдеш шапку з него, та бий... Знам, знам: пасхалії складали іщы нашы пред нашыма. Але ся не сподівали же тра буде даколи шапку бити. ***(nm)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego/rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z dostępnej prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Potomkowie sławnego Rusina Aleksandra Duchnowycza* (Anna Kuzmiakowa) – wywiad z Rudolfem Pavlovičem;
str. 7 – *Reżyserka Natasza Dudinski, żydowsko-rusińska Czechosłowaczka...* (Tomáš Pilát) – wywiad;
str. 8 – *Pierwsza w życiu Maryi Janko* (PeTro) – tekst z okazji rocznicy narodzin;
str. 9 – *Wieczór z Łemkowską Kolędą i z... Rusenkiem* (Petro Trochanowskij) – reportaż;
str. 12 – *XX lat zjednoczenia?* (Andryj Kopcza) – tekst polemiczny;
str. 15 – Informacja o zbiórce na wydanie książki, o naborze na filologię rosyjską z językiem łemkowsko-rusińskim i o zgłoszeniach do literackiej Nagrody im. A. Duchnowycza;
str. 17 – *Ku uwadze bylych mieszkańców wsi Binczarowa* – odezwa;
str. 18 – *Podarunek ze Spisza* (pt) – wprowadzenie do wierszy Mychała Konewała; *Płacz Łemka, Przy granicy* (...) (Mychał Konewał) – wiersze;
str. 20 – *Krzyż, Jeszcze i jeszcze, Ani ja, Szubienica* (Ihumen Sztefan) – wiersze; *Legenda o Wielkim Piątku.*
str. 21 – „Z wydawniczej półki": *Na pograniczu łemkowsko-bojkowskim* – reprint (J. Falkowski, B. Pasznycki); *Rizdwiana jalyczka* (M. Horbal, M. Janko); *Łemkiwszczyna – kraj naszych predkiw* (J. Hałyk); *Rocznik Ruskiej Bursy 2009* (red. O. Duć-Fajfer); *Łemkiwskij Ricznyk 2009* (red. P. Trochanowskij) – omówienie;
str. 24 – „Krakiwskij Bursak" – dodatek do „Besidy";
str. 26 – *Podróż Wania Hunianki i Mister Fescka* („Łemko" z 1913 r.); *Aforyzmy, Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 – *Dziadek sknera* (Marija Girowa) – miniatura; *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *Pejzaż z Bielicznej* – foto: Piotr Basałyga

Na ostatniej stronie okładki: *Bazie już poswięcone*; foto: Piotr Basałyga.

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków • Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski, Piotr Trochanowski – redaktor naczelny • Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. p. 83; e-mail: besida@gmail.com • Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-220 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę • cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji